

1910. **LAISVOJI MINTIS** K.S.

FREEDOM OF THOUGHT.

A POPULAR SCIENTIFIC MONTHLY IN THE LITHUANIAN LANGUAGE.

Mėnesinis iliustruotas Mokslo ir Literatūros Laikraštis, leidžiamas Bendrovės "Laisvoji Mintis" Scranton, Pa.

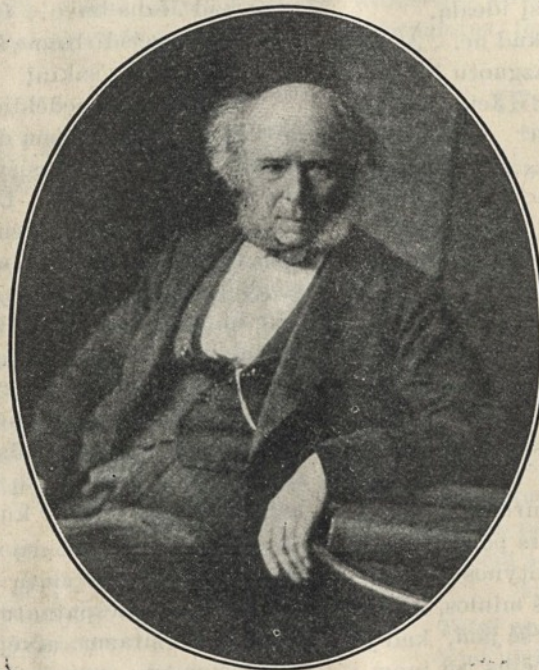
Entered as Second Class Matter at the Post Office at Scranton, Pa., under the act of March 3, 1879

No. 39

Scranton, Pa., Birželio (June) mėn. 1913 m.

Tomas IV

Editor & Business Manager Dr. J. Szlupas, 1419 No. Main Ave., Scranton, Pa.

H. SPENCER.

Jezus kaipo keliarodis.

N. H. SEABURG.

PER ištisus šimtmečius Jėzus buvo skelbiamas ir laikomas už tobuliausį žmogų. Per maždaug 1900 metų, anot reklamos kuningų, pastorių ir reformatorių, jis buvo vienatiniu keliarodžiu žmonijai. "Sekk pėdomis Jėzaus, mūsų išganytojo, o prieisi prie tobulybės taip arti, kaip arti mirtinam žmogui prieiti galima", rodyjo visa kuningija žmonijai. Jėzujė tapo visi gerumai įkunyti. Sulyg krikščionių tarimo: jo švelnumas tai nesulygintinas, jo meilė tai begalinė, jojo gerumas ir duosnumas, tai tiesiog neišpasakomi, ir jojo nusižeminimas tai kilčiausias. Visi gerumai esti priskiriami jam, ir jis yra buvęs idealu čielos žmonijos.

Bet apžiurėkime jo darbus ir kalbas ir pažiurėkime, ar jis ištiesų savino visus šituos gerumus. Tik tokiu budu tegalima pažinti jojo tikrąjį charakterį. Jeigu jis yra netobulus, tai sviatas garbino netikusį idealą.

Ar Jėzus buvo švelniu? Randame, kad ne. Ar tai galėjo buti švelnus žmogus, kurs, su nazguotu botagu, išvaikė piningų mainytojus iš dievnamio? Jeigu tai vadinasi švelnumu, tai kas yra prievarta? "Šalin nuo manęs, jūs prakeiktieji, į amžiną ugnį". Ar tai skamba kaip žodžiai švelnutėlio žmogaus?

Išbardamas Petra, Jėzus tarė: "Eik užpakaly manęs, Šetone". Lai šiadien kas taip prabilitų į savo draugų, ar jis ant ilgo palaikytų jų draugystę?

Matome, kad Jėzus, kartkartėmis, nebuvo švelnus, bet, atpenč, kad jis buvo grąsinantis ir piktžodžiuojantis žmogus. Pasakymas, kad Jėzus buvo meilus, yra dar pilnesnis abejonės. Joks žmogus negali buti meilus, kurs liepia kitiems žmonėms neapkęsti savo tėvus. Jėzus nepaiso prisakymo: "Guodok savo tėvą ir motyną". Su savo motyna jis apsiėjo bjauriausiu budu. Čieloj Biblijoj nerasi jokio sakinio, kurs perstatytų jį blogesnėj šviesoje. Jis nenorėjo savo motynos pažinti, bet klausė, vieną kart, kuomet žmogus iš minios, kuriai jis kalbėjo, prie jo prisiartino ir pranešė jam, kad jo motyna atliko ilgą kelionę, kad pasikalbėjus su juom, "Kas yra mano motyna?" Ar vaikas galėtų pikčiaus nubausti savo motyną, kaip kad Jėzus šituo sakiniu? Iš tiesų jis niekad neprabilo į savo motyną žodžiu "motyna", bet visuomet "moter". "Moter, veizėk į savo sunų", tai pavyzdis to, kaip jis į savo motyną kalbėjo.

Kiek sykių puikesnė yra meilė tokio prasto žmogaus kaip A. Lincolno, kurs tarė: "Už viską, kuomi esu arba trokštu buti, esmi skolingas savo aniuoliškai motynai". Tokis sunus pripildo motynų širdis kupinu džiaugsmu.

Ar Jėzus buvo geras? Tarė jis: "Neatėjau sątaikos gabenti, bet kardą". Žmogus, kuris skelbia kruvinas

imtynes arba revoliuciją, yra paojumi draugijos, ir paprastai su juom apsieina kaipo su tokiu.

Štai dar viens pavyzdis Jėzaus gerumo. "Nes atėjau sukeršint sunų prieš tėvą savą, o dukrą prieš motyną savą". Ar tai buvo gerumo darbas? Krikščionis užsi-puldinėja ant socialistų už "šeimynos suardymą". Jeigu šeimynos suardymas nebuvo Jėzaus tikslu, tai kasgi iš tikro turėjo buti jo tikslu?

Ar Jėzus buvo nusižeminančio budo, kuomet pasakė: "Vargas jums. * * * Jūs žalčiai, jūs gyvačių gentkartė, kaip galite išvengti pragaro prakeikimą?" Žmogus, kurs šeliojasi kalboje, ištikro nėra nusižeminančio budo.

"Kurs tik atsisakys nuo manęs akyse žmonių, nuo to ir aš atsisakysiu akyse mano Tėvo, kurs yra danguose". Ar tai parodo atlaidumą? "Žmogus klysta, dievai atleidžia". Sulyg šio sakinio, Jėzus nėra dieviškas. Jis negali atleisti asmeniui, kuris į jį netiki. Šiadien civilizacija mokinasi tos kiltos dorybės — atlaidumo. Tokiu budu žmogus pats esti arčiaus prie dieviškumo negu kad Jėzus buvo. Be atleidimo, laimės nėra. Mes niekuomet neišdirbsime šitą atlaidumo budą, jeigu sekime šitą Jėzaus sakinį.

Kožną metų nedėdienį, krikščionis gieda Jėzui ant garbės už pasišventimą dėl žmonijos ant Kalvarijos kryžiaus. Bet ar tas pasišventimas buvo didelis? Ar Jėzus norėjo pasišvesti? Labai galimas daigta, kad jeigu Jėzus būtų galėjęs išvengti nukryžiojimą, jis būtų taip padaręs. Kad jis buvo bails, ir kad stokojo jam įsitikėjimo į savo tikyba, yra aišku iš jo paskutinių žodžių ant kryžiaus: "Oi dieve mano, dieve! kodėl mane apleidai?" Palygink šitą baigimo sceną Jėzaus gyvenime su tokia pat scena gyvenime Giordano Bruno.

Ar mes privalome priimti Jėzų kaipo keliarodį pasirenkant gyvenimo budą? Jis tarė: "Nesirupink apie savo gyvatą, apie tą, ką valgysi, arba apie tą, ką gersi; nei apie savo kuną, ir kuom jį apvilksi".

Jeigu žmonija būtų veikusi sulyg šito Jėzaus patarimo, tai sviatas būtų prikimštas ubagais, o ligos ir mirtis visur viešpatautų. Ar kuningai ima Jėzų į keliarodžius šitame atvėjyje? Jėzus tarė: "Regėkite paukščius ore; nes jie nē sėja, nē suvalo, ir nesurenka į daržines; o vienok jusų dangiškas tėvas anuos šeria. Ar nēsate jusų daug geresni už anuos?" Sulyg šito, kuningai privalėtų laukti, iki "dangiškasis tėvas" juos pašertų. Bet jie nelaukia.

Taiigi ir matome, kad Jėzus ne visuomet buvo švelnus, meilus, geras, duosnus, ir nusižeminantis, ir kad jis dažnai buvo net grėsmus. Jo kalba taipgi esti dažnai biauri ir kerštinga. O vienok kuningai pataria mums imti jį už idealą... Žinoma buvo švelnus, meilus, geras, ir t.t. tam tikrais laikais, kaip kad visi žmonės esti; bet šitame straipsnyje mes stengiamės parodyti, kad jis nebuvo višiškai tobulas šituose dalykuose, kaip mu-

sų kuningai bando mums įpasakoti. Ir akyvaizdoje šitų faktų turi būti pripažinta, kad ir jeigu tokis asmuo kaip Jėzus kadanors gyveno, jis buvo tik paprastu žmogumi, su geromis, lygiai kaip ir su blogomis paprastu žmogaus pusėmis. Todėl-gi, yra tai paikysta, sakyti, kad Jėzus buvo tobuliausias žmonių — gyvų ir mirusių. Kuomet kuningija paregės, kad ji užkrauna ant žmonijos netikusį idealą, ir kuomet žmonija pati pažins, kad garbinimas tokio idealo yra begėdystė?

Jeigu žmogui reikia idealo, lai pasirenka idealą žmogišką. Lai pasirenka jis žmogų, kurs daro tikrai ką gero dėl žmonijos, ir kurs veda kiltą gyvenimą. Neturėkime kaipo idealą žmogų, kurs gyveno 1900 metų atgalios, ir apie katrą mes mažai ką nežinome, bet velyk turėkime už pavyzdį žmogų, kurio darbai yra atspausdinti ant juodo ir balto, ir kurio tikėjimas yra vien, kad buti geru. Bet, atmintime visuomet ir šita: netapkime vergus savo idealo.

Bet kokį kitą žmogų, jeigu ne Jėzų, galime imti į pavyzdžius? — klausia krikščionis. Nėra galima pasakyti. Visi žmonės skiriasi, ir ką vienas laiko už ideališką, kitas ne; tad kožnas turi pats sau susijieškot ir pasirinkti.

ISTATYMAS UŽBĖGIMUI PROKREACIJOS (BESIVEISIMO).

DAUGELIS ateinančių Amerikon žmonių nieko nežino apie šitos šalies įstatymus. Tarp kitų, ypačiai atkreipiame atydą ant įstatymo užbėgimui prokreacijos (veisimosi šeimynų) Ohio ir New Yorko valstijose; įstatymas žinoma palyti mažapročius, kriminalistus ir kitus pakvaišėlius. Čion paduosime ištrauką įstatymo, priimto legislaturės New Yorko valstijos. Įstatę komisiją, susidedančią iš vieno chirurgo, vieno neurologo ir vieno šiaip gydytojo, įstatymas štai ką sako:

“Minėtosios komisijos pareiga bus tyrinėti dvasės ir kuno ypatingumus, gyvatą ir šeimyninę praeitį menkapročių, nuomiruliu sergančių, kriminalistų ir kitų pusšučių, ėsančių valstijos beprotnamių ligonbučiuose, valstijos kalėjimuose, pataisos namuose, labdarybos ir bausmės įstaigose valstijoje, ir jeigu sulyg nuomonės daugumo komisijos narių prokreacija tokių žmonių pagamintų vaikus su paveldėta linkme į piktadarystą, beprotystę, pusšutystę, mulkystę ar minštaprotystę, ir jeigu nėra įtikėtina, kad sveikata tokios tyrinėjamos ypatos pasitaisys taip, kad prokreacija tokios ypatos būtų geistina, arba jeigu kuniškas ar dvasiškas padėjimas tokios ypatos žymiai per tai pasitaisys, tad minėtoji komisija paskirs vieną iš savo narių padaryti tokią operaciją užbėgimui prokreacijos, kokią minėtoji komisija nutars ėsant tikriausia.

“Kriminalistai, kurie pateks po veikme šito įsta-

tymo, bus tie, kurie taps nuteisti už mergų sužagimą ar už tokią eilę prasižengimų prieš kriminalius įstatymus, kokia nuomonėje komisijos pasirodys užtektinu atrodymu įsisenėjusių kriminalių linkmių.“

Įstatymas taip kvočiamai ypatai leidžia turėti advokatą, kurį paskiria ar augščiausias teismas ar pavieto teistojas, ir toliaus taip sako: “Užrašai paimti kvočiant tokį įnamį, su parašu tyrinėtojų komisijos, bus užlaikomi įstaigoje, kur toks įnamys bus uždarytas, ir perėjus metams po atlikimo operacijos perdėtinis ar kitas administracijos valdininkas įstaigos, kur toks įnamys yra uždarytas, duos atskaitą tyrinėtojų komisijai apie veikmę tokios operacijos ant tokio įnamio, ir viena kopija atskaitos bus pridėta prie užrašų tyrinėjimo“.

Ir kitos valstijos rengiasi tolygius įstatymus išleisti. Įstatymdavėjai tikisi, kad bėgant laikui piktadarystos sumažės, taip valdžiai pasielgiant su prasižengėliais. Labai galimas daigtas: juk kiekvienas, kurs nusijaus pateksis ant tokios operacijos, kuomi greičiausia nešinsis į kitas šalis. Nemaža ir mūsų brolių Lietuvių nukentės, nėra ir jų daugelis patenka į kalėjimus, beprotnamius, ligonbučius ir t.t. Oi, kas čia bus!

IR VISA-KAS NIEKAI...

(IS SALOMONO MOKYTOJO, III).

Ir štai supratau, kad nieko čion nebuna;
Nes sau tik gyventi, ir ger sau daryti tereikia...

Mat, žmogui taip pat nusiduoda, kaip tam va
[galvijui:

Galvijis pragaišta iš svieto, ir žmogus numišta.
Nes visa kas gyva, kas kruta, čion lygią tur’

[dvasią, —

Visi, ir galvijai ir žmogus — vienodi gyvunai...

Ir visa-kas niekai... ir visa-kas niekai...

Nes visa kas gyva, kas kruta, iš dulkių daryta,
Ir viskas ilgainiui į dulkes turės jau pavirsti...

O kas paduoja, žmogaus kur dvasia nukeliauja,
Ar čia augštyn, ar su dvasiom’s gyvunų į žemę?...

Ir visa-kas niekai... ir visa-kas niekai...

Tatai apdumojęs, aš aiškiai suprasti pradėjau,
Kad nieko geresnio sau žmogus ant svieto neran-

[da,

Kaip sau tik gyventi ir savo linksmybėmis
[džiaugties...

Nes tai tik jam priguli, ką jis nuo gyvenimo

[ima...

O visa-kas niekai... o visa-kas niekai....

Ir kas man užklausimą gal po akių pastatyti,
Kas gali įvykti man svieta aplėidus, išgaišus?...

Tad ko bedairyties, kam kitko žvalgyties — jieš-
[koti?...

Reik sau begyventi ir gerą vien sau tedaryti

KAROLIS VAIRAS.

1. II. 1912.

Literatūros Evoliucija.

KAROLIS VAIRAS.

(Žiur. "L. M." No. 37).

BARBARIŠKOJI OCEANIJOS LITERATURA.

Fidži (Fiji). Fidži salos randasi šiaurėje nuo Naujosios Zelandijos ir rytuose nuo Naujosios Guinejos. 1874 m. Fidži gyventojai pateko po Britanijos valdžia ir nuo to laiko jų draugijinis (socialis) gyvenimas žymiai atsimainė. Pirma pas juos buvo feudo sistemas, ir visi gyventojai dalinosi į šešis luomus, arba kastas. Moteris užsiima puodininkyste, ir jų artistiški braižiniai ant puodų — tai pamėgdžiojimas gamtos. Kiekviena šeimyna valdo žemės skiautę, visai gi giminei priklauso visa giminės apgyventoji žemė, ir žemės valdymo sistemas panėši tam, kurs yra Naujoje Zelandijoje. Tur būti nėra kitos tokios šalies, kur taip būtų prisilaikoma įvairių etikėtos taisyklių, kaip pas Fidži.

Šokiai,—Dainos, Fidži turi keletą muzikos instrumentų: arfą, trumpet'ą, birbynę ir bubną.

Fidži, kaip ir Maori, yra geri šokikai. Jie turi įvairios rūšies šokius, kaip tai: draugijinius, vestuvinius, apeiginus ir pantomimiškus. Naujo kokio nors šokio išradėjas, kaip sakoma, gauna net dovaną. Anot Fidži, su pagalba šokių esą galima pamėgdžioti meteorologiškus fenomenus ir atkviesti žemėn lytų iš dangaus¹⁾

Misterijose *Nanga* apsieiškia dramos užmazgos. Ant "scenos" greta šokių dainų ir surengiama procesijos ir dialogai.

Fidži turi daugybę antgreitųjų sudėtų ir senovės dainų. Populiariškos eilės kartais patenka į tokias vietas, kur giesmininkai nebesupranta dainos prasmės, nes jos yra sudėtos tarmėje, kurios tame krašte gyvenantie Fidži nemoka. Religiškos ballados ir gi tankiai esti nesuprantamos dėlėi senoviškų ir jau nebevertojamų įpintų į jas žodžių.

Daugelis Fidži'ų gali improvizuoti porą-trejetą eilių, tačiau tobulėsnes dainas sudea profesionališki poetos abiejų lyčių; jie tankiai samdoma, kad pagamintų giesmes didelėms šventėms. Toks profesionališkas dainius privalo gerai pažinti tautinę muziką, privalo mokėti tekstą ir dainos kompozicija turi harmonizuoti su įvairių šokių rytmu. Fidži'ų prosodija yra gan sunki tam, kas nėra apsipažinęs su jų metru ir rymu. Mylimiausias jų dainų metras — tai tris daktyliai ir troche-

1) Senovės graikai ir romėnai ir-gi žinojo burtus, kaip "atkviesti lytų". Ant salos Cos buvo draugija, kurios sąnariai rengdavo tuo tikslu procesijas ir aukaudavo aukas Zeusui Hye-tios'ui. Virgilius (žiur. GEORGICA, I, 157) pirmutinis mini apie maldas dėlėi lytaus, t. y. NUDIPENDALIA.

jas; panašias eiles kartais užeinama ir Didž. Britanijos romansuose.

Čia privesime pagal Hale ir B. H. Thomson vertimus porą Fidži'ų dainų.

KARES DAINA.

Pasirinkk dabar — paskui turėsi ką valgyti;
Turėsi ką pasitiesti savo valtyje.

MOTERS DAINA.

Aš gulėjau Tambu — tangani'yje;
Mes mokinomės šokti.
Gaidys pragydo kaime;
Aš staiga pabudau ir surykau.
Eisiu pasiskinti gėlių kandravi'yje,
Pasidarysiu apykalę šokiams.

Fidži'ų mytologija yra turtinga; sakoma juos turint daugiau dievų, negu giminių. Šiaurinėje salos dalyje Viti Levu'je yra kalnas Nakauvandra, — tai Fidži'ų Olympus. Čia Fidži'ų Zeusas, vardu Dengei, guli žalčio pavidale urve ir ilsisi po didelei karei su savo anukais. Čia yra ir mažesnieji dievai, kurių visas dangiškasis surėdymas yra toks pat, kaip ir ant žemės, — kaip dangui, taip ir ant žemės. Dainos apie Nakauvandos dievus yra sudėtos taip senai, kad niekas nežino, kas jas sudėjo. Jos susideda iš šešiolikos eilių stan-
sus; kiekviena eilė užsibaigia klyksniu "a".

Čia paduodame tris jų, pagal B. H. Thomson'o vertimą.

KUDYKIO DVASIA.

Debesis, pabėgę nuo moters žvejotojos tinklų, atėjo pas Naililili medį. Ant to medžio šakų kabo, tarsi šikšnosparniai, mažų kudykių dvasios; jos laukia, kada ateis jų motinos ir paliuosuos jas. Jos šaukia į prabėgančius pro šalį debesius: "Kaip gyvuoja mano tėvas ir mano motina". Jei debesis atsako: "Tavo motinos sukurtos ugnies dumai kyla augštin", — tai kudykio dvasia žino, kad da reikia ilgai laukti jos ateisiant. Jei debesis atsako: "Jų plaukai nubalo, ir jų sukurtos ugnies dumai raitosi palei žemę", — tai kudykio dvasia pradeda juokties ir su džiaugsmu sako: "Tai gerai! Mano motina greit bus čia! Pasakykit jai, kad pasiskubintų, nes aš labai jos išsiilgau!"

DIEVU RUMAI.

Po daugelio atsitikimų ir po ilgos kelionės šešėliai ateina į dievų rumus, Griausmų Kalnus. Šešėlius ten priima ir vaišina labai gražiai. Nuveda juos maudy-nėn, parodo visokias rumų gražybes — šokančią žemę ir baltą žemę. Paskui jaunos merginos šoka jiems šokius ir dainuoja gražias dainas apie praeities didvyrius. Šešėliams sarmata, kad jie nemoka šokių ir dainų, kuriuos būtų verta pašokti ir padainuoti dievų rumuose. Tačiau jie bando. Ah! Kaip tik jie pračiaupia savo lupas, tai iš jų išeina ne daina, bet jų likimo vargai, ir tatai panėši į didelę raudą ir vaitojimą apie jų laidotuves.—

(T. b.)

MIKAS PETRAUSKAS.

IŠ MUZIKOS ISTORIJS

(Žiurék "L. M." N37).

Mūsų dainas gamino visi Lietuvos žmonės, taigi nesivaržė su palaipom — gammom, arba kaip senovės graikų galvočiai vadino "harmoniom". Pas mus beveik visose palaipose galima surast dainų motyvus. Daugiausiai dainų yra lydiškoj palaipoj, bet aš tų pačiom seniausiom vis-gi nerokuoju. Man rodos, kad bus visų seniausias dainos hypodoriškoj palaipoj, — toliau — phrygiškoj; lydiškoj, mixolydiškoj, hypophrygiškoj ir doriškoj palaipose. Platonas ¹⁾ daleidė tik dorišką ir phrygišką "harmonias"; kitos netikė, kadangi silpnina budą. Pas mus nieks tokiais žiauriais išvedimais gal nesivadovavo, taigi mes turim savo dainoje viską, ką galima turēt brangaus ir prakilnaus.

Mūsų dainose užtektinai yra ir ekspresijos. Toji ekspresija ne pigi: ji lygi, rami ir gili. Tokią ekspresiją gali geriausiai suprast ir tik lietuviška širdis. Latvių tautiškos dainos savo liauna eiseną panašios į musiškias dainas; taipgi daug bendro turi su mūsų dainų melodijomis fiuų melodijos ²⁾.

Architektonika mūsų dainų skiriasi nuo dainų kitų tautų tuomi, kad mūsų daina pirmų pirmiausiai liauniai plaukia ir turi didelį ritmo įvairumą. Dainos buna dalinamos taip: $3/4+2/4=5$; $2/4+3/4=5$; vel-gi: $6/4$, $7/4$, $8/4$ ir žinoma, paprastieji padalinimai— $2/4$, $3/4$, $4/4$. Vėlgi galima kitas dainas dalint į $3/8$, $6/8$, $9/8$, $12/8$, ir $15/8$. Paskutinius ilgojus padalinius galima pavadint tiesiai periodiniais tarpais; tuosius padalinius galima susmulkint ar didint pagal dainos eilių, kas gal but ir labai teisingai. Toliau, mūsų dainoje labai tankiai pasitaiko ne setuotos muzikos figuros. Liaudis, kaipo genijus, pavartojo muzikos medžiagą taip, kaip nevartojo kompozitoriai nuo pradžios užsimezgimo kontrapunkto.

Mūsų daina ypatingų ornamentų neturi, bet tik labai retai kai-kur pasitaiko dailutis ir mažutis pagražinimas—susuktinis, lyg kad prisegama sagutė. Tokia daina lygi yra milžinų rumui, kuris vienodai rodosi kaip iš tolo, taip ir iš arti. Lygumas mūsų dainos sako apie tai, kad iš senų senovės buvo pas mus dainuota polyphoniškai, t. y. keliais balsais arba su užtaru.

Mūsų daina suteikia mums tokį jausmą, kuris nurodo mūsų prabočių praeitą gyvenimą. Tas, kas jų gyvenimo panovartuose virė ir kunkuliavo — su upu išsiliejo dainoj ir mes tą jaučiam sau artimu mūsų jausmui ir tos dainos garsai taikiau užkliudo mūsų dirksnius, paveldėtus nuo prabočių drauge su dainos žodžių ir me-

lodijos garsų įkvėpimu. Tokia daina su žodžiu giliai susipynus, susijungus; toks susijungimas pakelia mūsų liaudies muzikos vertę iki augščiausiam laipsniui to dailiojo meno srityje.

Mūsų daina sava išraiška ir savo skambumu pataliko užganėdint žmogaus dvilinką budą: užganėdina žmogų dvasiškai ir fiziškai. Dvasiškąją pusę užganėdina savo reiškumu, lygu jautrumu, pločiu motyvo; fiziškąją — tuomi, kad neduoda nesutarmės, neardo girs-lės netikėtais muzikoje prietikiais. Taigi pilnai užganėdina iš fiziologiškos ir psichologiškos pusių kaip nevaržomu skambėsiu, taip ir savotišku upo išreiškimu.

Mūsų dainai išrodo kad lyg neužtenka dynamikos, bet tas ir ne tiesa. Nėra mūsų dainoj tos nepastovios dynamikos, kuri viską tai verčia, tai vėl nuilsta. Bet dainai tokia dinamika nė nepritiktų. Mūsų daina gimė doriai besidžiaugiant žemiška buičia ir ramiai begarbinant žyntyčioje savo dievulį. Tas viskas dainai suteikė prakilnumą ir didelę pajiegą, bet ne tą pajiegą au-dringą, kylančią ir puolančią, tik pajiegą nuolatinės veikmės. Taigi mūsų dainose ir matomas tautos budas, visų Lietuvių gyvenimo paveikslas, žėrintis įvairiausiais spinduliais. Kaip S. Čiurlionienė sako:¹⁾ "dainos — tai pirmutinė Lietuvos dailė, kurią pagamino patis iš savės jos sunų". Tas neikiak neapsirikta. Gali buti, kad Lietuvoje visa daila augštai stovėjo ir gal daina bus, kuipo pradinė — likusi ir paskutinė, — to viso meno viena skevelda, žmonių jausmu pašvintinta, gerbta ir dvasiškuose sandėliuose slėpta.

Kas mūsų dainas girdėjo, kas jas ir dabar girdi, kas pažįsta giliaus muziką — tas jas labai brangina. Taipgi ir M. K. Čiurlionis apie lietuviškas dainas labai prakilniai atsiliepė: "Jos yra labai ramios, jų monotonią panaši į amžiną jūros bangų judėjimą, ir girdi, tarytum, religišką ilgėjimą ir tylų ne žemišką nuliudimą". M. K. Čiurlionis, pagal jo paduotų pavyzdžių, pažinojo mūsų lietuvišką dainą ir dėlto taip giliai tą atjautė. Tiesa, jis dainas daugiausiai nužiurėjo su ilgėjimos pakraipa, kas gal jo budui buvo maloniau, bet tas nėra jokių užmetimu ir vienok vienpusiškumo ten jokio neparodyta.

Dabar privesiu žodžius iš Zygmunto Noskovskio "Słowo wstępne";²⁾ ką jis apie lietuviškas melodijas sako. "Lietuviškos melodijos, kun. A. Juškevičiaus užrašytos, tirinėtajui žmonių dainų yra tai neišpasakytai įdomum ir užimančiu rinkiniu, kaip nuožiuros savu budu, taip ir skirtumu. Atidžiai peržiurinėjant tāsias melodijas, be vargo aiškiai matome tą milžinišką skirtumą, ēsantį tarp lietuviškų ir slaviškų dainų, o la-

1) Sofia Čiurlionienė. — "Lietuvoje". Vilnius, 1910 m.

2) Melodje ludowe litewskie, zebrane przez ś. p. ks. Ant. Juszkewicza. Część I. Kraków. Wydawnictwo Akademji Umiejętności. Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1900.

1) "Platonas ir Valstija". Dal. III. Vert. Karpo.

2) Mikas Petrauskas. Iš Muzikos Srities". Išl. A. Olševskis. Chicago, Ill.

biausiai lenkiškų“. Skirtumas lietuviškų dainų yra tikrai dižiausias su lenkiškomis. Artimesnį turi ryšį lietuviškos dainos su baltagudžių dainomis, taipgi ir mažagudžių. Senosios dainos Mažgudijos turi daug bendro su lietuviškomis dainomis, bet tik ne su dabartinėmis mažgudžių dainomis. Naujesnės Mažgudžių dainos didele dalimi tvirtos jau ne liaudies, nors jos šiandien yra liaudije, bet įvairių kompozitorių, buvusių po įtekme kompozitorių pabaigos XVIII ir pradžios XIX metašimčių. Tų laikų vakarų kompozitoriai palinkimus turėjo tvirt greičiaus melodijas ir mažrusiai koku tai būdu tas melodijas lankstė, pridodami joms savąją varšą. Taipgi ir Lietuvon prieš kokių 20 metų smarkiau pradėjo nežiniomis eiti muzikos elementas Lenkų, Vokiečių, Mažrusių, Rusų, Čekų ir kitų. Iki šių laikų daugiausiai Lietuvon veržiasi tai rusiškų dainų elementas. Toks elementas svetimas nėra pavojingas tuomet, kuomet pažįstamas nuodugnai savasai elementas. Norint pažint geriau savąjį, reikia studijuot viską, kas yra ir svetimas.

Vienbalsinis dainavimas apsireiškė pirma, negu daugbalsinis, bet nekuriot tautos nebuvo linkę prie harmonijos, kaip kad net ir paėmus į atydą senovės helenus, kurie rašė įvairius apie muziką traktatus, ypač Pythagoras, vienok sutvert harmonijos nesutvėrė, nes gal jų budas toks, kuris vertėsi tik prie visko aiškiai matomo ir girdimo, nedavė jiems gėrėtis sąbalsiais, kurie vieni kitiems pritariant ir-gi padengia motivą ir melodijos aiškumas geroj dalije žuna harmonijos vilnyse.

Lietuvis mėgo harmoniją, mėgo daugbalsinį dainavimą — jis čia ir savaime atsirado, pamėgdžiojant įvairių pasitaikusį alką. Lietuvis mėgsta tas harmonijos vilnis, jis jomis gėrisi; jo protas stengiasi apimt viską, plačiai, ne tingus, dėlto jis myli harmonijos sąbalsius. Tautos mažiau linkusios prie philozophijos yra linkę prie vienbalsinio dainavimo, prie virtuozizmo, bet tautos, kurios mėgsta aprėpt muziką plačiai, gėrisi harmonijos vilnimis — išduoda garsius muzikos poetus. Tautom abu vienodai reikalingi kaip kompozitorius, taip ir virtuozas; lygsvara yra geriausiu apsireiškimu žmonijos išsivystyme.

Kiekvienas išsilavinęs muzikas pažįsta kiekvienos tautos dainas. Taigi ir lietuvis muzikas netik turi atskirt tas tikras mūsų dainas, liaudės krutinėse užsilikusias, bet ištirt ir tas dainas, kurios jau Lietuvoj koku nors būdu išsiplatino. Naujų-gi dainų yra Lietuvoj labai daug, bet jos mums, kaipo muzikams, nieko beveik nevertos. Jos susitvėrė po įtekme svetimtautiškų dainų, o jų tvėrėjais buvo kaip kartas ne muzikai, nei liaudis, bet pamėgdžiotojai tų dalykų, kurie jiems buvo koku nors būdu glitė prie širdies.

Senosios sutartinės lietuviškos dainos turi kitokius vingius, negu dainos šių dienų. Senobinių dainų

vingiai panašūs yra viens kitam, kad ir iš įvairių pakraščių buna dainos užrašytos. Kiek aš pats rinkau dainų pavietuose: Vilniaus — Gerviečiuose, Švenčionių — Labanore, Trakų — Oniškyje, Vilniaus gub., ir apie Girkalni, Raseinių pav. Kauno gub. — visur vingis mūsų dainos vienodai užsibrėžęs: be didelio šuolio, be smarkaus išengimo iš minoro paralleliškan majoran ar atbulai, t. y. iš mažosios palaipos eilėje ženklų esančios didžiosios palaipos ar atbulai. Vienok yra dideliai idomių mūsų dainose atsitikimų, kad daina dainuojama didžiojoj palaipoj su priemaiša vienvardinės mažosios palaipos. Iš tokių dainų turiu pažymėt „Bijunėlių“, kuri apie Udriją Suvalkų gub. p. J. Neimontas užrašė ir man prisiuntė.

Dar idomesnių yra dainų, nors labai mažai, kurios prasideda didžiojoj palaipoj ir lenkiasi netik kad vienvardinė mažojon palaipon, bet dar josios dominanton, kurioje vėl tveriasi lyg antra mažoji palaipa ir vėlesniai vėl grįžta pirmojon palaipon. Tokią dainą „Gerkit svečiai žalių vynu“ pasitaikė man užrašyt Trakų paviete, Oniškio parap.

Mūsų dainos tiek daug turi savų ypatybių, kad apie tai rašant prisieitų prirašyt gerą stirtą popieriaus. Mūsų dainoj vienok nieko nesivylo nepasitaiko. Ritmo idomumas labai didelis savuoju neaiškumu ir įvairumu; melodijos nuolatinis liaunas plaukimas taip dailus, kaip grynasai vandenis lengvai vingiuotame Nemunėlije.

Dirstelėjus į mythologiškus padavimus surandame pažvalgas, kaip Lietuvių žiurėta į dailųjį meną senoje gadynėje. Tegul tas ir pasaka, bet ten vis toj pati svarba, nes žmonių pažiuos tikrai atvaizdintos tik kitoki padavimu bei papasakojimu. Paduosiu keletą ištrankų iš veikalų Dr. Veckenstedt'o¹⁾. Ten sakoma, kad Lietuvoj dar neseniai buvę senos gadynės instrumentų ir „pas p. kleboną — jis sako — (Papylyje) susipažinau su žmonių muzika ir tai ant instrumentų nevierytino senoviškumo, pas poną Rutzen Mažučiuose burų svodboje palei mano velijimą šoktas Žemaičių šokis“. Tačiau nepasakota kokie tie buvo instrumentai, nei nepaaiškinti kokie buvo šokiai. Instrumentų nei vardai nepaminėti. Šokių gi Lietuvoje yra ir nemažai; daugiausiai tai vis šokiažaisliai, kas yra dar idomiau²⁾.

Prabočių mūsų nežiurėta į muziką kaipo į dalyką tinkamą tik vien žuislui, fiziškam užsiganėdinimui, bet muzikos buta susirišusios su dvasišku gyvenimu. Į

1) „Mythai, pasakos ir legendos Žemaičiu“. Dr. Veckenstedt'o — išguldyme Dr. J. Šliupo.

2) Aprašymai apie lietuviškus muzikos instrumentus yra: „Mikas Petrauskas — Iš Muzikos Srities“. Kn. A. Sabaliauskas -- Iš Lietuvių tautinės muzikos -- „Liet. Tauta, kn. II“ ir „Christian Bartsch -- Dainu Balsai -- Zweiter Theil“; -- čia paduoti ir keliu instrumentu paveikslai.

muziką žiūrėta kaip į dalyką dieviškos kilmės esantį. Paminėtuose mythuose taip sakoma: "Vieną dieną pasitaikė, kad baisi nepagada susirinko ant dangaus ir ištiko žemę Žemaičių. Nepagada taip buvo smarki, juog rodėsi, kad svietas pragaiš. Kada audra prasišalino, saulė vėl prašvito ir siuntė savo spindulius žemyn ant žemės. Tame tarpe atsidarė dangus ir Žemaičiai pamtė augštai debesiuose stebuklingai gražią moteriškę, jojant ant auksinio žirgo. Pirma jos jojo aniuolai, taip pat ant auksinių žirgų, ir taip-gi paskui ją sekė aniuolai ant žirgų iš aukso. Auksiniai gyvuliai buvo apsiuotę žerintį trukį, taipgi auksiniai paukščiai. Priegtam davėsi girdėti stebuklingai graži muzika. Kad toji užtraukė liudnas melodijas, tai viskas verkė ant žemės: net iš to, kas šiaip negyvu buvo, riedėjo ašaros; o kad muzika griežė linksmas melodijas, tai viskas džiaugėsi ir viskas juokėsi bei šokinėjo; patis žvėris girioje, paukščiai ir vabalai ore, kaip ir žuvys vandenyje ėmė tuomet šokti. Dangiškas žibėjimas pripildė debesius ir žemė buvo pripildyta saldaus kvėpėjimo¹⁾. Čia paskirta muzikai vieta danguose, ir viskas kąs buvo stebuklingiausio, prakilniausio ir gražiausio — privalėjo dievams, ir dievams buvo visuomet skiriama.

Lietuviai pačius muzikus laikė nepaprastais žmonėmis ir augštindami muziką, kaipo dievišką dalyką, dainius ir griežėjus ir šokikus įžymi kaipo tokius, kurie butų atsakančiais tam stebuklingam menui. Mythuose ten pat parašyta: "Auksiniai milžinai griežė stebuklingai gražią muziką ir auksiniai žmonės bei karliukai šoko pagal dailias melodijas". Čia gi padavimuose didelis ir teisingas nuoseklumas: kurie žaidžia — auksiniai milžinai, kurie šoka, tai auksiniai žmonės ir kiurziukai.

Kad žemaičiai buvę varge, tai sunus Žemaitės, Duongis, nuėjo pas dievą išprašyt pavelijimą kariaut prieš savo priešus. Čia vėl, su kitais stebuklingais prajovais, buvo girdima muzika. Mythuose sakoma: "kad Duongis nuėjo pas Dievą, tai tą dieną buvo pasirodęs navatnas prajovas ant daugaus. Buvo puikiausioji pagada ant svieto ir vienok nesiliovė perkunavę bei žaibavę. Stebuklingai puiki muzika davėsi girdėti, bet nebuvo žinoma, iš kur ji atėjo. Tada prasivėrė dangus ir aniuolas su auksine karuna ant galvos jodinėjo ant ugninio žirgo debesiuose šen ir ten. Paskui jį sekė didelis putkas aniuolų ir aniuolių. Vakarui atėjus aniuolas su savo palydevais buvo dingęs, muzika nutilo, ir pasiliovė griovę griaustiniai bei žaibai žaibavę".

Muzikais buta, pagal padavimų, milžinų, bet jau dainuota tai ar pačių dievų ar esančių su jais artimųjų giminystė. Antai: "Žemaitėi dainuojant, visi šoko, kurie girdėjo dainavimą, net paukščiai ir žvėris. Jei taip atsitikdavo, tai budavo ženklų, kad sodžius susi-

lauks laimės. O jeigu ji raudas raudavo, tai riaumojo ir stugavo gyvuliai tvartuose ir miškuose ir sodžių ištikdavo nelaimė". Čia su daina išreiškiamas Žemaitės upas, su kuriuo buvo surištas žmonių geras ar blogas likimas.

Pirmų-pirmiausiai muzikos buta tik dievų ir milžinų savasčia. Vėlesniai buk ir žmonės pradėję iš Laimos reikalaut ir prašyt pasilinksminimų, nes jau buvę gyvent gerai. Taigi Laima tik per gudrumą galėjusi tą Žemaičiams suteikt ir tokia dovana buvusi žmonėms suteikta per vieną gražiausią danguje ir ant viso svieto mergelę. Prie tos mergelės — kaip mythai sako — pirošosi netik visų žemių jaunikaičiai, bet ir aniuolai, kurie kada-nors apsilankę buvo ant žemės ir ją pamatydavę. Mergaitė-gi pažadėjusi savo malonę vienam iš aniuolų, kuris buvęs ponu ant dainų, muzikos ir šokių, jeigu jis pamokysiąs aną tas visas dailas. Aniuolas tą padaręs ir nuo to laiko Žemaičiai džiaugiasi šiomis dailomis.

Palydėjimai prakilnių vyrų buvę ir su muzika. Antai, kad Žemaičių karalius, tik dar trylikos metų tebudamas, buvo leistas Dievo ant žemės, kad viešpatautų ant Žemaičių ir "prie skambios muzikos, palydimas septynių kariumenės vadų, nuėjo žemyn ant ugninio žirgo".

Kadangi muzikais ir dainiais tik buvo išrinktieji, prakilnieji, tai jų instrumentai ir negalėjo but prasti ar bile iš ko padaryti. Taigi, kaip (sulig mythų) "pergalėtojas visų priešų Žemaičių karalius numiręs, iš jo kaukolės padarė bugną ir iš jo žastkaulių — bugno smogtuvus. Kada tą bugną mušyje bugnydavę, tai neprietiškai Žemaičių bėgdavę šalin".

Pasiutęs raitorius, kuris pirma buvęs dievu, "joja prie skambios muzikos".

Visi-gi dailadirbystės indai yra suteikti broliais Ugneduoku ir Ugnegavu; jie ir žmones pamokinę, kaip tuosius galima pagaminti. (Sulig mythų).

Minėtame veikale yra dar platesnis pasakojimas apie pirmus muzikus Perkeną ir Abulkį; taipgi ir apie išradimą muzikos.

Atskyrus pasakos fantastiškumus, gaiima prieit prie to branduolio mūsų bočių pažiūrų, kokias jie turėjo į abelnąjį dailųjį meną. Tyrinėtojai muzikos, ypač muzikos istorikui, reikėtų atkreipt į mythus labai didelę domą. Istorija — mūsų praeitis yra mūsų dideliausiu mokytojum gyvenime. Kiekvienas, kas žmonijai nori gero padaryt, tegul studijuoja savo prabočių praeitį. Mokyk budus ir papročius savo krašto, savo tautos ir kaip tą išmoksi, tai suprasi ir kitus budus. Darbininkams abelnai mokyk savo tautos visą dailųjį meną, kiekvienam savo šaką, — o muzikams — muziką — liaudies dainas; liaudies dainos savo krašto ir tautos iškekaus geriausiai protą ir fantaziją pagaminimui puikiausių muzikos veikalų, kuriais gėrėsis be skirtumo visa žmonija.

Atsižūrėdami muzikos srįtin be didelio galvojimo

1) "Mythai, pasakos ir legendos Žemaičiu". Dr. Veckenstedt'o -- išguldyte Dr. J. Šliupo.

galima sakyti, kad muzikos užduočia yra tai jausmų išreiškimas, kuris prakilniausiais syvais ištryška iš pavartų žmonių krutinių, žmonių sielos, — žodis, neigi mokslas to tikrai neišaiškina, kas jausmui priklauso.

* * *

Testa buna maloniai man atleisti tie visi nenuoseklumai, kuriuos padariau rašydamas apie Lietuvių muziką. Visas rašinys — lyg koks kratinys; bet aš neturiu nei pretensijų prie istoriko vardo. Tą rašiau turėdamas vienintėlį mierį: atnešt pasusparin kieno nors busimos lietuviškos muzikos istorijos veikalui mažutį pašlajos akmenėlį.

Nurodinėtojams manų nenuoseklumų ir klaidų padarytų šiame rašinyje, buslu dideliai dėkingas ir stengsiuos viską imti į atydą.

MIKAS PETRAUSKAS.

13. III. 1912 M. MILANO, ITALIA.

P. S. Visas tas veikaliukas buvo skaitytas kaip referatas Amerikoje ir kartą, nors ne ištiesai, Lietuvių Draugystei Parpžiujė. Bet jis dabar naujai apdirbtas: grynai teoritiški dalykai sutrumpinti ir idėta keletas įvairių pavyzdžių. M. P.

Ką daro nesusiturejimas?

Pakol vyrai be jokios sielvartos, neprasižengdami prieš draugijos įstatymus, dar tylomis pagiriami, glaudosi prie nemoralinių moterių, patol jie nesiliaus užkrėtę moteris, su kuriomis apsiveda, visokiomis ligomis, kurios anas suteršia, apnuodyja ir užmuša. Protitutes niekiname, o vyrai nē papeikimo negauna už savo nelabus darbus.

Dabartiniame laike — anot "Amer. draugijos dėl sanitarės ir moralės prophylaxies" — "pilnas aštuntadalnis visų ligų ir kančios, žudančios žmoniją, tiesiok ar užuolaankui pareina nuo nesusiturėjimo", beje nesusiturėjimo vyrų.

Komitetas, N. Y. pavietinės Medikalės Draugijos paskirtas 1901 m. ištyrimui šito dalyko, pranešė, kad ant milijono žmonių, vaikščiojančių po New Yorko gatves, bent 200.000 yra užsikrėtę venerinėmis ligomis. D-ras Buckley apskaitliavo, kad užsikrėtėliai ten kasmet pasidaugina ant 50.000. Anot Ohio Sanitarų Bulletin (kovo mėn. 1906 m.) D-ras Valentine ir D-ras Townesend iš New Yorko tikrino, kad jeigu augščiau paduotosios skaitlinės artimos teisybės yra, tai šiandien Šuv. Valstijose gyvena bent šešiolika milijonų žmonių, užkrėstų venerinėmis ligomis, ir užsikrėtėliai kasmet pasidaugina ant 2½ milijonų.

D-ras Haigis iš Foxboro, Mass., priveda autoritėčių tvirtinimą, kad iš 14 milijonų jaunikaiečių šitoj šalyje šiandien neturinčių dar 30 metų amžiaus, 50% turi bent kokią venerinę ligą ir kad 75%—90% visų musų

vyrų nerastum be šio ar tokio venėrinio paliegimo. Kitas gydytojas, d-ras Nammak iš New Yorko, suteikia štai kokias skaitlines: "Venerinė liga duoda 90% visų atsitikimų lokomotorinės ataxios, 75% visų akinių paralyžių, 80% visų atsitikimų parėzies, ir 42% visų persileidimų (aboreijų), ir be to esti priežastimi mirties bent 60—80% syphiliuotų vaikų, kurie užgema gyvi. Viena forma venėrinės ligos (triperis, gonorrhėa) pagamina 75% visų uždegimų pelvies pas ištekejusias moteris, 80% apakimo gimusiems kudikiams, o 15—25% visų atsitikimų aklybės". —

Ar ne baisu?!

KAROLIS VAIRAS.

NE JUMS, BROLELIAI.

Nedainuoju jums, broleliai,
Anė jums, sesutės,
Anei laimei, anei džiaugsmui
Jaunosios galvutės.
Neb galiu jau aš taip džiaugties,
Anė taip kentėti,
Kad nešt jūsų amžiaus našta
Galėčiau padėti.
Kas manyj džiaugsmingo buvo
Visa tai nuėjo,
Lyg tas pilkas pievų ukas
Bevaromas vėjo.
Tiktai kartais, išnetyčių,
Atminimas raibas,
Sužavėdamas man širdį,
Švystelėj, lyg žaibas...
Ir pradingsta... ir išnyksta...
Ir vėl liekmi vienas...
Ir taip liustu, berokuodams
Prabėgusias dienas.
O koks jų ten vienodumas —
Sunku apsaakyti...
Ir mažum tik vieną šviesią
Galėtum matyti...
Bet ir ta — dar netikroji,
O tik išsvajota.
Ir taip visa man padangė
Debesiais nuklota...
Nebgaliu tad taip jau džiaugties,
Anė taip kentėti,
Kad nešt jūsų amžiaus našta
Galėčiau padėti.
Tad ne jums aš bedainuoju,
Sesės ir broleliai,
O tik bėdai — vargužėliui,
Liudnėjai dainelei.

18. VI. 1912.

DENNIS HIRD, M. D.

Evoliucijos Mokslas Paveiksluose.

II.

Astronomija.

(Tąsa).

Be saulės, soliarė systėma susideda iš —

Aštuonių didžiulių planėtų.

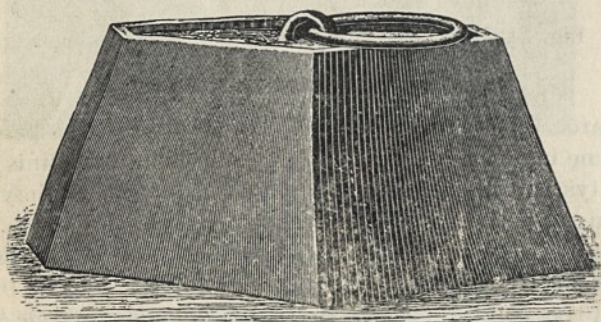
Tukstančių smulkiųjų planėtų (mėnulių ir aste-
roidų).

Meteorinių kunų.

Kometų.

Zodiakalės šviesos.

Jeigu visą medegą visuose šituose kunuose galima
butų sukrauti į vieną kruvą, tai ji tik menka nuotrupa

☉
Saulė

☿ ♀ ♂ ♃ ♄ ♅ ♆ ♇ ♈

Merkurius, Merkuris, Marsas, Venūs, Žemė, Uranus, Neptūnas, Saturnas, Jupiteris.

Fig. 34.—Svarumai, perstatanti dangiškuju kunu masas. (Sulyg Flammariono).

tebutų medegos, iš kurios susideda saulė (Fig. 34).

Reikia atsiminti, kad visa medega, iš kurios nunai susideda soliarė systėma, kitados existavo kaip didelė-didelė nebulų masa, prasiskėčianti toli anapus Neptuno orbitos, ir kad toji masa turėjo buti 200 milijonų kartų skystesnė už hidrogėną, kurs yra lengviausioji duja, kokią mes pažįstame.

Fig. 35 mes matome saulę su plėtmais, bet tai nesuteikia jokios nuovokos apie jų milžiniškąjį didumą.

Fig. 36 matome du plėtmu, vieną augščiau ir kitą žemiaus ekvatorio. Jie išrodo lyg dvi eili plėtmų, nėra tuodu plėtmu esti nešamu aplinkui per saulės rotaciją. Iš tikro, jie duoda mums įrankį išmatavimui laiko, kiek saulei reikia, kad apsisuktų aplink savo ašį.

Fig. 37. matome vieną iš didžiausiųjų saulės plėtmų. Galime šiek-tiek suvokti jo apymį, prilygindami jį prie apymio žemės augštai kampe po kairei.

Dar nėra supaisėta, kas tie plėtmai yra arba kokia jų priežastis, arba ar jie atsiliepia ant pagados ant mūsų mažytės planėtos ar ne; tačiau išrodo, kad jie rišasi su magnasinėmis išdaigomis (disturbancijomis).

Kada turime saulės užtemimą, akyvos liepsnos išsi-veržia ant jos paviršio, kaip parodyta Fig. 38.

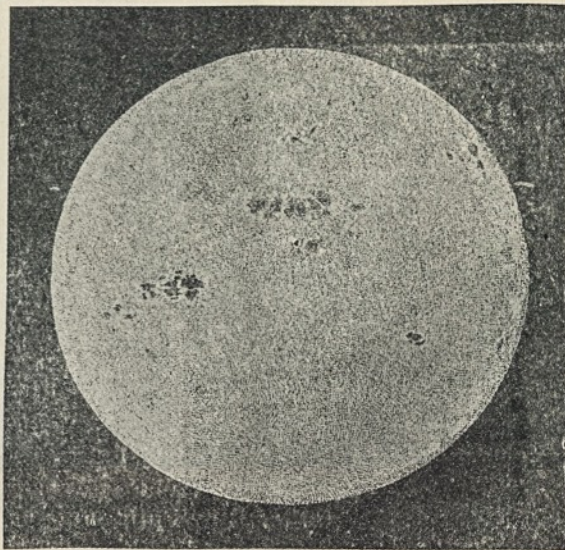

Fig. 35.—Saulė su plėtmais. (Sulyg Flammariono)

Įsitėmykyte, kad augštytyn jos iškyla daugiau negu 124.000 mylių. Ir vėl matote mūsų mažytę žemę viršui kampe po kairei, kas bene pagelbės atsiprotėti, koki plotą pripildo tos liepsnos.

Tai vis priveda mus prie labai žingeidaus klausimo apie šaltinį saulinės šilumos. Šiluma yra tiktai forma

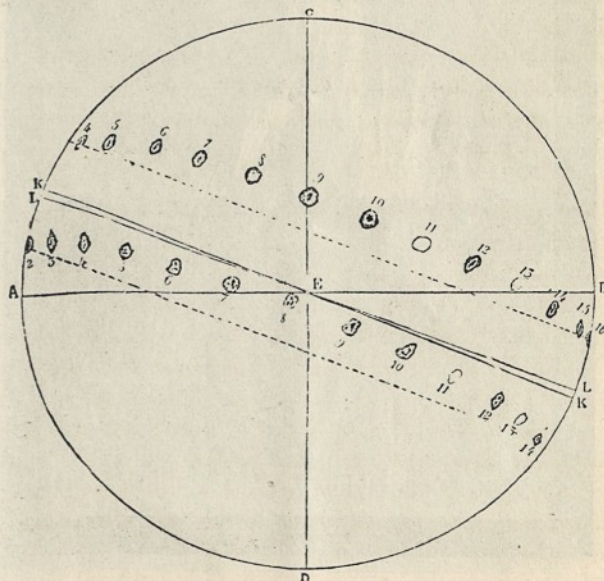

Fig. 36.—Du Saulės plėtmu. (Sulyg Flammariono).
spėkos, o spėka, kaip medega, negali buti sutverta iš nieko. Tad-gi turime pasiklausti, iš kur ateina spėka,

kuri suteikia saulei šilumą. Ant nelaimės, daugelis mūsų negalime nei iš dalies suvokti, ką mes išmanome po saulės šiluma, nėra taip menkai težinome saulės dy-

Fig. 37. — Vienas iš didžiausių saulės plėtmų. (Sulyg Flammariono).

di. Saulės diametras esti 866.500 mylių, — beje 109½ kartų didesnis už diametrą mūsų žemės; jos area esti 12.000 kartų didesnė už žemės pavirši; jos voliumen ar-

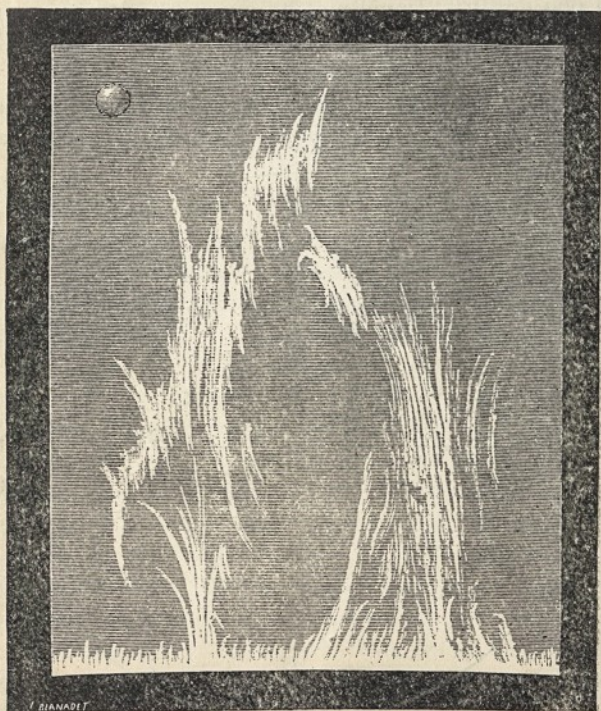

Fig. 38 — Liepsnos intėmytos Romoje. (Sulyg Flammariono).
ba masa esti 1.300.000 kartų didesnė už žemės masą — (Young, p. 197). Iš tiesų, jeigu saulė būtų tuščiavidu-

rė, o žemė ir mėnulis galima būtų vidun jos įdėti, žemė galėtų skrieti aplink ašį, ir mėnulis suksties aplink savo orbitą, ir vis dar neužimtų nė pusės vidurio saulės erdmės, kaip Fig. 39.

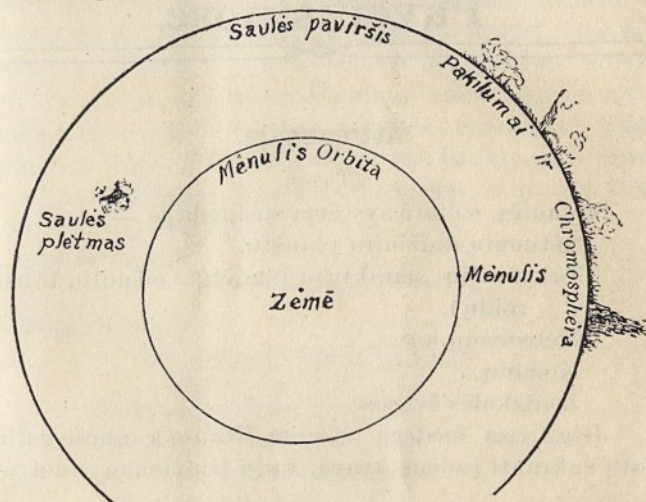

Fig. 39. — Saulės dimenzijos sulyginus su Mėnulio orbita. (Sulyg Youngo).

Viskas, kas randasi vidui išlaukinio skritulio, perstato vidujinę saulės erdmę; mažieji taškučiai perstato žemę ir mėnulį sulygmiui su jų didumais; vidujinis skritulys perstato mėnulio taką aplink žemę. Patėmykite, kaip maži tie taškučiai yra prilyginant prie saulės plėtmo, arba prie liepsnų kilančių po dešinei saulės paviršio.

Na gi taip perstatę dydį saulės, pamėginkime šiek tiek suvokti saulės karštį.

Kada šnekame apie saulę kaip ugnį, mes esame pavojuje pamanyti, kad jos šiluma esti gaunama sudegant tulam materijolui, kaip kad paprastoji ugnis sudegina anglį ir medį. Tokia nuovoka būtų visai klaidinga.

Jeigu kunas saulės svarumo būtų kieta anglies masa, ir jeigu būtų gana oxygeno ją sudeginti, mes žinome, kad jis tesuteiktų saulei radiaciją (spindėjimą), sulyg dabartinės taikmės, vos 2 800 metų—(Ball, p. 111). O saulė tebeišdavinėja savo milžinišką šilumą milijonais metų, ir tapo aprokuota, kad ji tai daryti galės dar bent dešimtį milijonų metų. Todėl negalime manyti degimą esant šaltiniu saulinės šilumos.

Jeigu nebuliarė hypothėzis yra tikra, ir jeigu saulė susiraukė iš didelės-didelės, pirmapradinės nebulos, kuri pripildydavo visą erdmę šiadykštės soliarės sistėmos, tad mes žinome, kad toks susiraukimas (kontrakeija) pagamintų didelį-didelį karštį. Youngas sako (1912 m.), kad "vienintėliai išmintingas išaiškinimas faktų, ikšiolei perstatytų, yra tas, kurs padaro saulę milžinišku, debesiais apvilktu skrituliu elastinės substancijos, palengvėle besitraukiančios po savo pačios centraliu svarumu, ir taip paverčiančios į kinetiškąją energiją šilumos

potencialę spėką jos smulkiųjų dalelių, kada jos laipsniškai nugula linkon jos centro — (p. 570).

Mes žinome saulę besusitraukiančią kasmet.

Mažas skritulys viduryje Fig. 40 perstato dabartinę saulę; antrasai skritulys perstato saulės apėmį labai

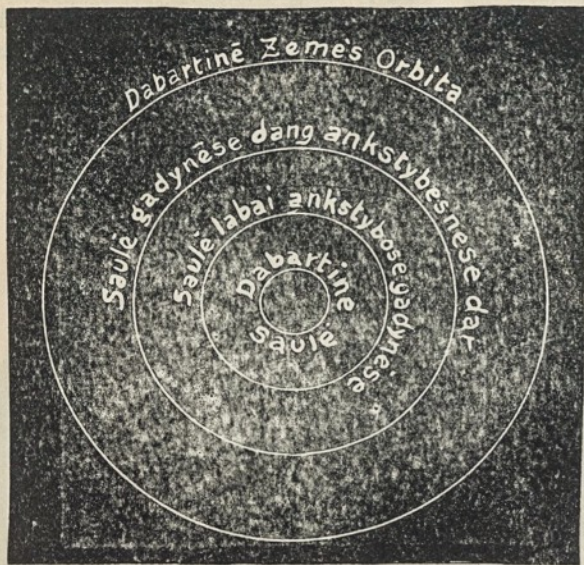

Fig. 40. — Idėalis perstatymas besirukšlinančios Saulės. (Sulyg Lordo Robertso Ball).

ankstybuose laikuose; trečiasai skritulys perstato — apėmį laikuose labai daug ankstybesniuose dar; išlaikinis skritulys parodo dabartinę žemės orbitą. Saulė dar tebsusitraukia taip greitai, kad jos diametras yra myle trumpesnis kas 11 metų — (Ball, p. 114). Tai rodo neišrodo daug, bet per milijoną metų tai išneša arti 100.000 mylių. Išmanusis Hammurabi sėdėjo ant Babylonijos sosto 2.220 metų pr. Kr., ir nuo jo laikų saulės diametras sumažėjo ant daugiaus negu 373 mylių, kas prilygsta beveik atokumo Londono nuo Edinburgo. To raukimosi užtenka, kad pasiaiškinus šilumą saulės, nors yra teisybė, kad šiek-tiek šilumos gali rastiesi nuo meteorų, kurie nukrinta ant saulės kasmet. Tūkstančiai tonų šitųjų kunų esti įtraukiami į saulę metis į metą.

Šitas besitraukimas negali vykti amžinai, ir, jeigu tai būtų vyriausias šaltinis jos karščio, tad bėgyje kokių 10 milijonų metų jos temperatūra gal-but nupultų ir jos veikmė kaip saulės užsibaigtų.

Saulės šilumos šaltinis visuomet buvo dedelė problema (uždaviniu), nėra sulyg kalkuliacijų iš dėkos susitraukimo amžius soliarės sistėmos išneštų tik apie 20 milijonų metų; bet tai nepatenkina geologų, kurie reikalauja nuo 50 iki 1000 milijonų metų istorijai tik vienos žemės.

Prof. G. H. Darwin'as, savo kalboje, Britanijos Asociacijoje, laikytoje rugpjūčio 30 d. 1905 m., primena savo stebuklingas kalkuliacijas apie priepludžių įtek-

mes tarp žemės ir jos mėnulio. Jis sako: "Rodos nebūtų neišmintinga paisėti, kad 500 iki 1000 milijonų metų galėjo būti praėję nuo pagimimo mėnulio" nuo žemės.

"Šitai reikalauja, kad saulės amžius yra buvęs labai daug ilgesnis, negu fizicistai ikšiolei leisdavo. Per 40 metų turėjome tą kliūtį tarp reikalavimų geologų ir tarp nusprendimų fizicistų. Tačiau naujoviš-

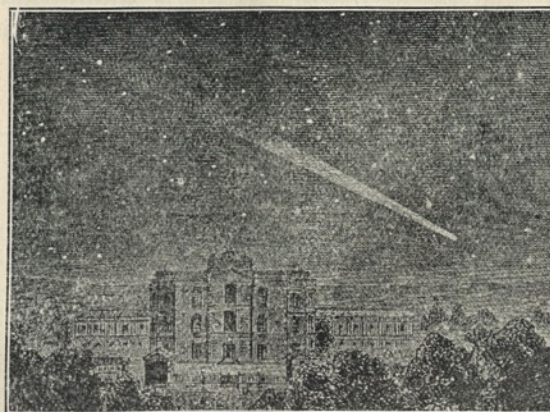

Fig. 41. — Komėta

kieje išradimai apie radiumą parodo, kad raukšlenimasi saulės ir krintamieji meteorai n'esti vienintėliu šaltiniu saulinės šilumos. Radiumas, gal-but, yra milijoną kartų galingesnis už dynamitą. Dvidešimtis dvi unciji radiumo suteiktų gana spėkos pavežti 12000 tonų laivą per 600 jurinių mylių."

Žemė turi radio-aktyves jiegas, ir "beveik užtikrinta yra, kad taip-gi saulė yra radio-aktyvė" — (G. H. Darwin).

Lordas Robertas Ball pasakė (spalių 3 d. 1905 m.): "Jeigu saulėje būtų tiek radiumo — beje, numanytinai tiek radiumo vienoje masoje —, kiek prilygtų vienam trišimttūkstantdaliui jos apėmio, tai jis saulę užlaikytų bent 1000 milijonų metų, kas bene patenkintų ir geologus".

Fig. 42. — Meteoru burys.

Taip tad pragaišta didėji kliūtis dėlei laiko, reikalingo evoliucijai.

Pirma negu kreipsimėsi peržvelgti didėję žvaigždžių visatą, kurios mūsų soliarė sistema yra tiktai taškeliu, reikėtų pasakyti bent žodį apie komėtas ir meteorus.

Kilmė komėtų nėra galutinai nuspręsta, bet daugelis dalykų iš jų judėjimų lyg nurodo, kad jos apsilanko iš steliarės erdmės į mūsų soliarę sistemą. Jeigu tai pasirodys esą tikra, tai jos mums be galo žingėdžios kaip vienintėliai pasiuntiniai iš anų begalinių šalių visatos. Kaip tokie pasiuntiniai, komėtos be abejonės priremtų nebuliarę thėoriją.

Iš kitos pusės, jeigu jos ateina iš labai atokių, toli-

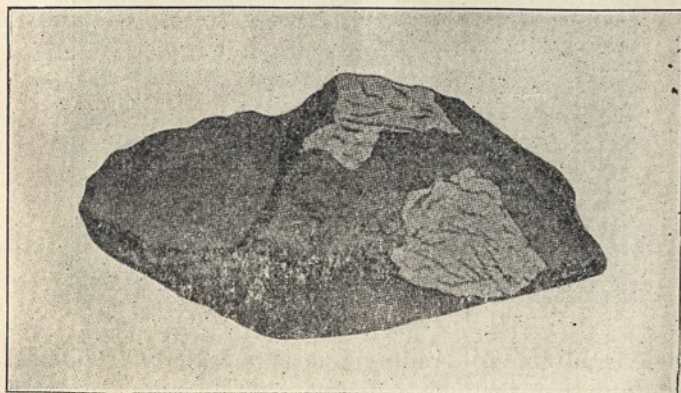

Fig. 43. — Meteoritas.

miausių debesų nebulinės medegos, kurie palydi mūsų soliarę sistemą jos kelionėje per erdmę, tai jos ir vėl paremia nebuliarę thėoriją.

Phyziškas sudėjimas ir pasielgimas komėtų mus nustebina. Komėtos pasiduoda gravitacijos pritraukimui, o vienok ant jų veikia ir galingosios *repulsycės* (atstumiančios) jėgos saulėje. Iš dalies jos spindi nuo atsimušančios šviesos, ir vienok jos be abejonės turi savąjį spindėjimą. Jos yra dideliausieji kunai žinomi. Iškyrus nebulas, kartais tukstančiais sykių didesnės už saulę ar žvaigždes; bet maseje taip jos yra lengvos, juog sako jas esant "oriniu nieku" — (Young, p. 435). Komėtos galva dažnai siekia 10 ar 15 tukstančių mylių skersai; uodega-gi tankiai esti 50 milijonų mylių ilga. Gal-but yra daugelis tukstančių komėtų.

Meteorų ar šaviamųjų žvaigždžių (Fig. 42) yra nepasakomi milijonai. Dras See mano, kad bent 100 milijonų išiveržia į mūsų atmosferą kasdien.

Meteorai yra maži kunai, ir kadangi jie susieikvoja ore, tai viskas, ko mes galime tikėtis gauti iš jų medegos, teliecti jų pelenai — (Young, p. 465). Bet efektas tokių pelenų n'esti praktiškai atjaučiamas, nors jie nuolatos padidina masą žemės. Paisant, kad 20 milijonų meteorų nupuola kasdien, ir kad kiekvienas sveria vieną 60-tą dalį svaro, visas daugumas išneša 50 000 tonų kasmet. Tokis svarumas iš karto navatnai skamba, bet, ir taip imant, kad nuklojus vienacolinį sluogsnį ant žemės paviršio, reikėtų apie 800.000.000 metų. Tad

nėra pavojaus, kad busime užnešti meteorinėmis dul-kėmis!

Tačiaus tie smulkus kunai, nuolatos puolantieji, sumažina ilgumą meto trejokiu būdu: 1) veikdami kaip atspirties mediumas; 2) padidindami masą žemės ir saulės, ir tokiu būdu padaugindami pritraukimą tarpe jų; 3) padaugindami apėmį žemės, tokiu būdu trukindami jos rotaciją, prailgindami dieną, ir sumažindami dienas mete. Taip stebuklingai delkatni ir taip stebuklingai sukrautiniai esti veiklumai šitos begalinės visatos! Nėkiek ne mažiaus stebuklinga yra būtis, kad

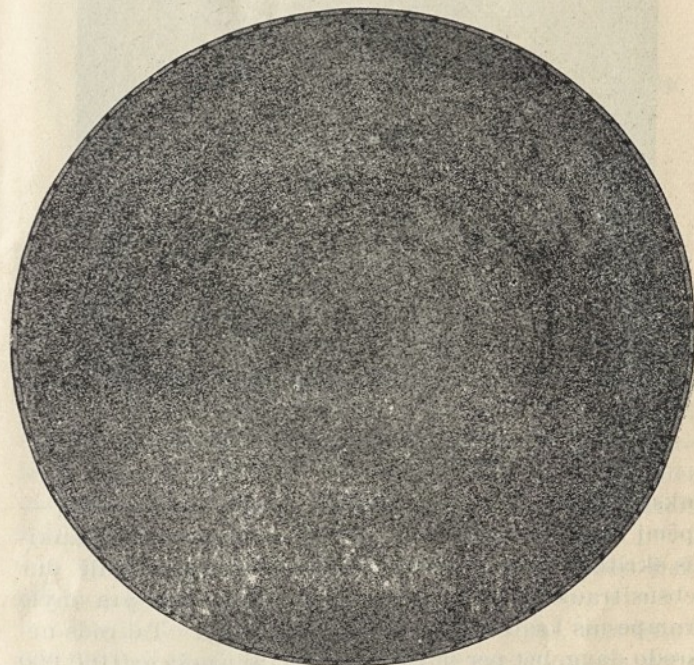

Fig. 44. — Paskaidymas 324.198 žvaigždžių, surašytu katalogan Šiaurinėje hémisphėroje.

esti "tikras ir artimas samazgis" tarp orbitų meteorinių spiečių ir tarp orbitų komėtų, kurios juos seka.

Jų kilmė nėra nustatyta, bet rodosi, kad jos kyla iš planėtų greičiaus negu iš žvaigždžių, ir Young'as sako, kad jos gali būti "mažyčiai raiteliais, atsiskyrusiais nuo asteroidų šeimynos".

Jeigu meteorai yra užtektinai dideli, kad atstovėti veikmę mūsų atmosferos, ir ištikrųjų nupuola ant žemės, tai juos vadina meteoritais.

Fig. 43 parodo garsųjį meteoritą, kurs nukrito pas Gross Divina, Vengrijoje, 1837 m., ir sveria apie 24 svarus. Visas skaičius surinktas nuo 1800 m. iki 1902 metų, siekia apie 275. Didžiausioji viena masa svėre 647 svarus. Aštuoniuose atvėjuose rasta buvo juos sudedant beveik iš grynos geležies. Dailiausias rankius šitų akmenių ant svieto esti Viennoje, vienok Britiškas Muzeumas, Paryžius, ir Yale, taip-gi turi gerus rankius.

Mes žingėdaujame jų pasiuntinyste, nėsa jie yra

svečiai iš labai tolių šalių, ir žemė nėra jų motyna. Jie mums praneša, kad gamta yra viena. Dvidešimt septyni iš chemiškų elementų, kurių tarpan telpa anie naujoviškumai: argonas ir hėliumas, tapo atrasti meteorituose, bet nerasta nė vieno *naujo elemento*. Daugelis *mineralų* šitų meteoritų labai panėšauja į žeminius mineralus vulkaniškos kilmės, bet taip-gi yra daugelis, kurie navatni ir nesiranda ant žemės. Tokia tad yra galybė

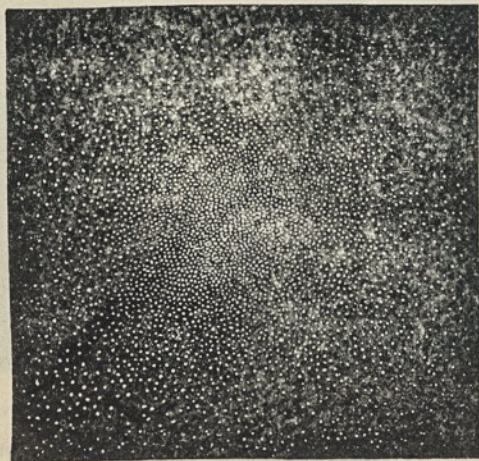

Fig. 45.—Žvaigždžių spiečius Centaure. (Sul. Flammariono) *apielinkės*; nėra naujų elementų, bet yra naujos kombinacijos!

Kada atsigręžiame į žvaigždžių visatą, tai žodžiais neįstengiamo išreikšti jų didenybę. Mus apkvaitina kaip jų begalinis skaičius, taip jų begaliniai atokumai. Mes tegalime pažvelgti vos į nedaugelį šitų stebuklų. Tik nedaugelis žmonių t gali supaisėti, kad kiekvienas silpnutėlis taškelis Fig. 44 perstato žvaigždę, beje saulę, kuri tur-but turi planėtas, neparodytas čion, o riedančias aplink ją.

Be abejonės du labiausiai nustebinančių reginių visame danguje bus Fig. 45 ir 46.

Žvaigždžių spiečiai yra skaitlingi danguje, ir talpina savyje grupes žvaigždžių nuo šimto iki daugelio tukstančių; mes juos perbėgome, tik dvi paveizdi tepaduodami, nėra turime skubėti prie mūsų pastarojo punkto — nebulų.

Seniaus užginčydavo nebularę teoriją todėl, kad niekas nežinąs, ar kokia nors nebularė medega atsirandanti visatoje ar ne. Tai buvo stambus užmetimas, ir kada didesni teleskopai tapo išrasti, ir daugelis nebulų tapo išdėstyta į žvaigždžių spiečius, tasai užmetimas įgyjo dar didesnę jėgą ir rodėsi, kad nebus galima atsišiepti. Bet apie 1860 m. astronomai įgyjo naują prietaisą. Tai buvo spektroskopas. Svarbiausia dalimi šito prietaiso yra prisma ar virtynė prismų. Jo užduotimi yra paskaidyti šviesą, arba tikriau sakant, išskyrstyti spindulius įvairaus vilnių ilgumo ir spalvos.

Paėmęs pailgą trikampi stiklą, pats gali saulės

šviesą suskaldyti į spalvas laumės juostos, nėra dermės juostos spalvos esti ne kas kitas kaip saulinė šviesa, suskaldyta per lietaus lašus. Spalvų juostelė, kurią pa-

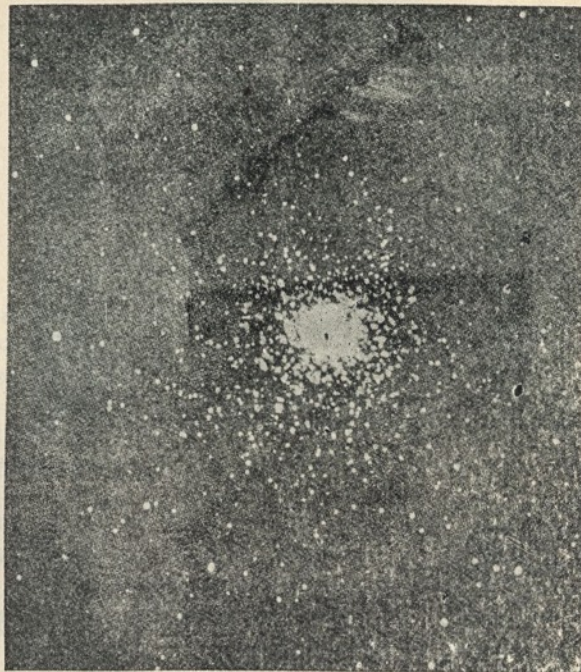

Fig. 46.—Žvaigždynas Herkulyje (13 Messier). (Sulyg Flammariono).

gamina stiklinė prisma, vadinama esti spektrum. Įvairios šviesos duoda įvairius spektrumus, ir su pagalba spektroskopo galima sutolyginti (identifikuoti) chemiškų elementus. Spektroskopas yra astronomams beveik

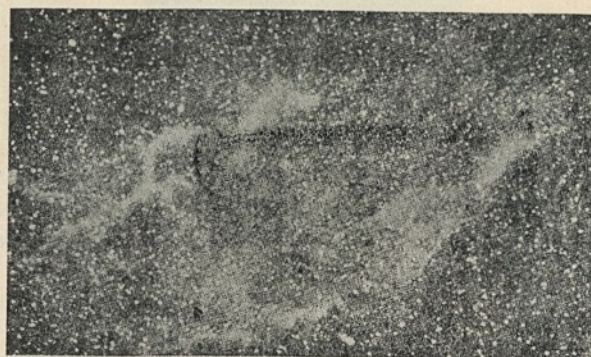

Fig. 47.—Išsisklaidęsi Nebula. (N. g. c. 1499; Perseus'e).

ties pat pasitarnavęs kaip teleskopas, ir vienu iš jo didžiausių užpelnių yra glybė atskirti žvaigždžių spiečius nuo nebulų. Nebeliko jokios abejonės, katras kuomi beėsas. Nebula vyriausiai, jeigu ne visai, susideda iš dujėtos medegos. Žaliosiose nebulose hidrogėnas, hėliumas, ir tulos nežinomos dujos randasi be abejonės, ir šitos dujos *išduoda daugumą šviesos*, kuri mus pasiekia nuo jų — (Young, p. 558).

Nebula esti praskydusi forma medegos, iš kurios dangiškieji kunai yra susiformavę. Esti tukstančiai šitų nebulų daugelyje pavidalų. Šitoji nebularė medega tapo pavadinta "žvaigždžių matrix" (matulė), ir

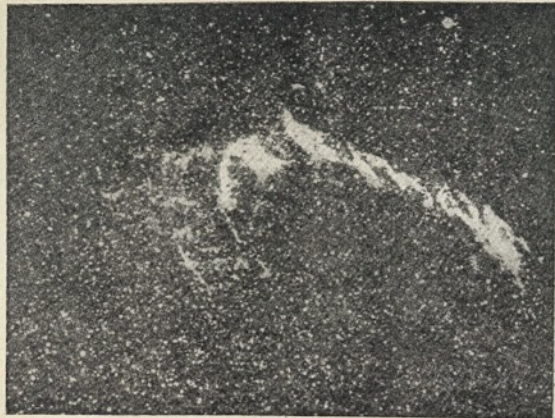

Fig. 48. — Nereguliarė Nebula. (N. g. c. 6992; Cygne. Sulyg D-ro W. E. Wilson'o).

stebėtina yra, kad nebulos išmėtytos esti, toloj prasmėje, priešingai žvaigždėms, beje jos esti skaitlingesnės šalyse, kur maža žvaigždžių, lyg kad jos būtų susiurbusios medega, iš kurios žvaigždės esti suformuotos — (Flammarion, p. 656).

Dabar mes pažvelgsime į keletą šitų stebuklingųjų kunų, ir jie apsakys savą historiją aiškiaus negu aš galiu.

Fig. 47 matome didelę-didelę ukanų areaą be jokio tikro pavidalo.

Fig. 48 matome nereguliarę nebula. Lordas Robertas Ball aprašo ją kaip deorganizuotą nebula.

Fig. 49 turime didelę nebula Orione. Paveikslas

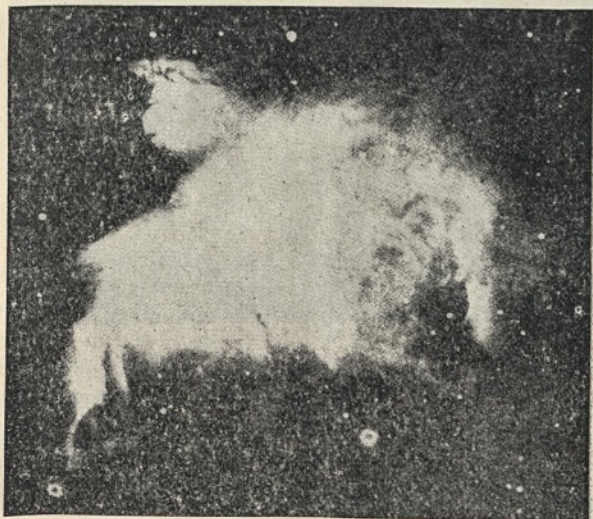

Fig. 49. — Didėji Nebula Orione. (Lick'o Observatorija.)
yra stebėtinas, o daigtas, tēleskopu matomas, ēsas tikrai stebuklingas. Tai yra didžiausias kunas danguje.

Žemiaus vyriausiojo kuno yra du apvalainiu kunu, kurie eina tirštyn.

Fig. 50 turime gembiuotąją nebula. Kaip matote, jos masa traukiasi šalin į galus, lyg kad formuotų dvižvaigždį. Šitoks budas formavimosi panėsi į amobos dauginimąsi per skylimą (fissiją). Ar žmogus gali ką stebuklingesnio išrasti negu tai, kad kene su dešimtimis mylių skersai, veišpatauja tas pats įstatymas

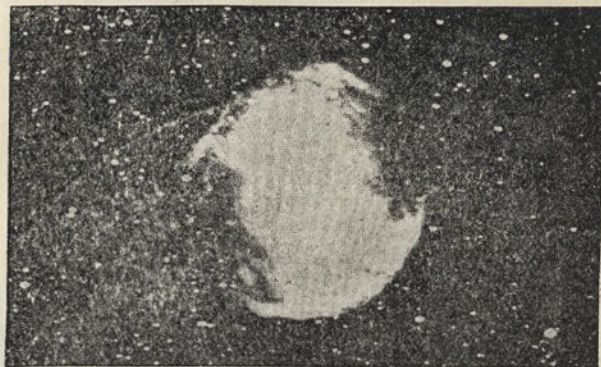

Fig. 50. — Garsioji gembiuotoji Nebula. (Lick'o Observatorija.)
kaip pirmame krislelyje drebučių, kuriuos vadiname gyvu daigtu?

Fig. 51 matome spiralę nebula. Tukstančiai tokių tapo užtėmyti, ir pagal šitai galime šiek-tiek nuvokti, kokiū budu dangiškieji kunai pradėjo suktesi ir riedėti aplinkui.

Fig. 52 parodo žiedinę nebula. Gal-but, po šitam, mes nesistebėsime iš Saturno žiedų.

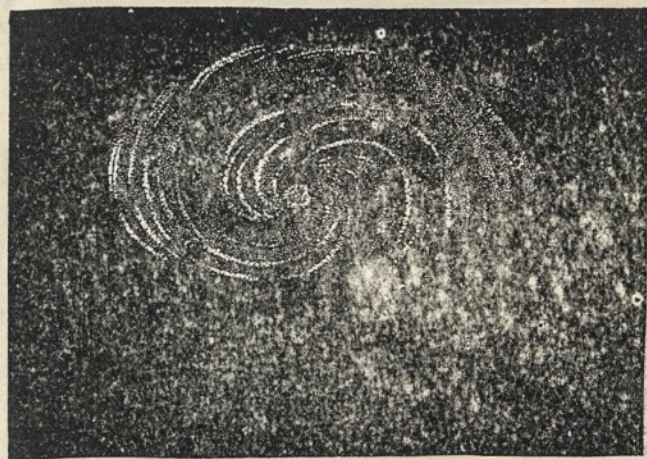

Fig. 51. — Spiralinė Nebula žvaigždyne Canes Venatici. (Sulyg Flammariono).

Fig. 53 suteikia mums paveizdą vidujinio sutirštėjimo ir kaip prasideda soliaris fokusas viduryje nebulos. Flammarion'as tai vadina pirmapradinu (primordialiu) sutirštėjimu.

Fig. 54 randame Aquariuje, ir perstato skritulį, aplenktą žiedu, matomu iš šono, kas navatnai primena for-

mavimasi svieto tokio, kaip Saturnas. Flammarion'as tai vadina tipu besitveriančio svieto.

Fig. 55 yra nebula su liekanomis sutrukusių žiedų. Tas kunas randasi Pegasaus žvaigždynė (konstellacijo-

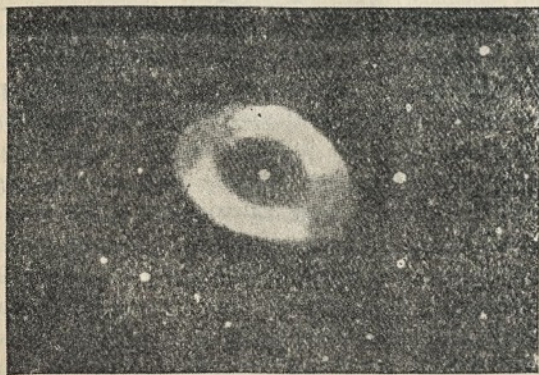

Fig. 52. Ziedinė Nebula Lyroje (Lick'o Observatorija). Je, ir atsižymi juostomis jau nutrukusiomis nuo centralio nukleaus, gyva saulė apsuapta dujėtomis spiralėmis.

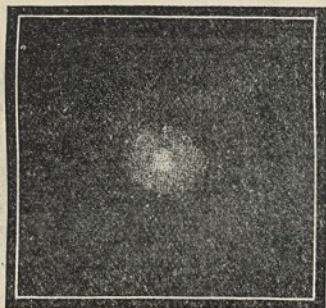

Fig. 53. — Nebula: primordialis tirštėjimas.

Fig. 56 yra didėji nebula Andromedoje. Jeigu uoliai prisižiūrėsi, matysi tamsias linijas arba posmelius aplink centrali uko plėtmą, ir patėmysi, kad jos priima įlenktą formą; o išlauk, nedideliame atstume, matysi du mažesnius plėtmus. Tai yra photographija, ir pirma negu turėjome photographiją, nebuvo galima itėmyti cirkuliarė forma šitų linijų.

Tegul Oxfordo profesorius Turner, vienas iš kilčiausiųjų gyvų astronomų, aprašo išnašumą šitos figuros, kad nemanytumėte, juog aš perdudu. Jis sako (1901 m.): „Posmeliai yra iš tikro perskyros tarp centralės nebulos ir žiedo, numesto šalin nuo jos, matomo perspektyvoje, ir čion mes iš tiesų matome danguje padėjimą dalykų, koki Laplace spėjo savo garsioje nebularėje hypothėzyje — centralė nebula, kuri savo rotacijoje nusviedžia šalin eilę žiedų, kurių kei sutruksta, kad padarius satellitus. Du satellitu jau tapo suformuotu, o kiti dar tebesiformuoja. Systėma labai panėšauja systėmai planėtos Saturno“ — (Turner, p. 231).

Profesorius Turnerio kalba yra smėgi. Aiškesnio

atrodomo, kaip toji nebula, ir aiškesnio paliudyjimo — kaip profesorius, negalima nė trokšti dėl labo nebulario evoliucijos processo.

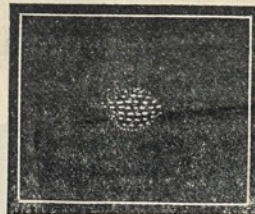

Fig. 54. — Nebula: tipas besiformuojančio svieto.

Lordas Robertas Ball, nenuoalsus ir iškalbus Astronomijos profesorius Cambridge, išplėtojo visą thėoriją savo tėmytinoje kningoje „Zemės Prasiđėjimas“, ir jis sprendžia, kad šitoji hypothėzis yra vienintėliu išmintingu visatos išaiškinimu. Esti sunkenybės ir netruksta papriešinimų, bet Lordas Robertas Ball yra atkores svariausius iš jų.

Dras Izaokas Roberts, apsvarstęs visą klausimą pagal labai didelį skaitlių photographiškų plotvių, sako:— „Jeigu išvados yra tikros, kurias aš padariau pagal photographijų liudijimą, tai štai kokia gali buti eilė steliarės evoliucijos:—

„1. Tamsūs ar šviesūs susispietimai medegos ap-

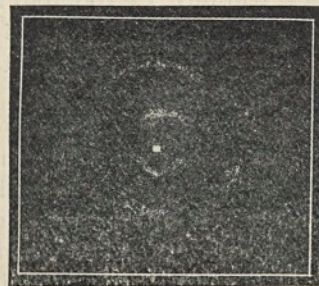

Fig. 55. — Nebula: Liekanos sudaužėjusių žiedų (Sulyg Flammariono).

skritoje (globularėje), kometinėje, meteorinėje, ar dulketoje formoje, ir dujėtuose debesiuose, išbarstytuose, išmėtytuose atskirai, erdmėje.

„2. Susigrumimai (kollizijos) tarp dviejų ar daugiau tokių kunų.

„3. Susimetimas iš naujo (re kombinacija) materijolų, po susigrumimo, į nebulas, dažniausiai spiralės formos, ir potam į žvaigždes.

„4. Atkakimas vėl į subrendimą.

„5. Susidėvėjimas, ir tad grįžimas į gadynę nutirpimo ar ramybės, ir rengimasi į kitą cyklių suirimų ir atsinaujinimo (re-konstitucijos).

„Tai yra tas pats principe, ką mes matome įvykstant ant žemės bent ant mikroskopiškos skalės.

„Sudužimas, per kolliziją, dviejų soliarų systėmų, jeigu processas galėtų buti matomas ar nuphotogra-

phuotas nuo Siriaus tolybių, butų atsitikimu nepažymiu akiai, ir tur-but persilpniu savo šviesos spindėjime, kad ėmušus daugiau negu mažutį blyksturį ant photographiškos plotvės“— (Dangaus Photographijos, Izaoko Reberts'o, vol. II.).

Tad aš priverstas esmi tvirtinti, kad evoliucija viso universumo yra atrodyta.

Fig. 56. — Nebula Andromédoje. (Nuphotographuota Roberts'o).

Aš negalėjau paduoti 1/100 dalį atrodymų. Aš buvau priverstas kalbėti prastu liežiuviu be techniškų išsireiškimų, ir man gaila, kad argumentai bent dešimties perskyrimų negali sugrūstais tapti į vieną; vienok be abejonės manęs pagailės kiekvienas žmogus, kuris yra mėginęs kuomet-nors tą pat padaryti.

Vienas klausimas didžiausio žingeidumo pasilieka nepakuštintas — beje, Kaip prasidėjo medega? Atsakymas yra prastas: *Medega neturėjo pradžios*. Formos gali keitaliotiesi, nusidėvėti, ar pragaišti, bet medega ir spēka nėra sunaikinamos, ir jos švaistosi amžiname cikliuje be pradžios ir be pabaigos.

(T. b.)

*

Aš raustu už mūsų gentkartę; mes esame retorai, kurie neturi dvasios. Mūsų kraujas šaltas, bet karštas tiktai rašalas.

*

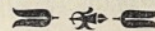
Minia nenori, kad ją žadina — ji nori, kad jai duotų ramybę su visu jos apgailėtiniu padėjimu ir nudėvėtais papročiais; ji nori, kaipir Fridrikis II, numirti, nepersimainęs sunešiotų apatinių drapanų.

*

JUL. BANIULIS.

PAGAL J. ASOLA.

Rusu Beletristikos Tevas

(Žiurék "L. M." N38.)

Gi garsusis Rusų kritikas Bielinskis atsiliepė apie jo "Vakarų" šiaip: "Tai yra poetiški Mažarusijos aprašymai, pilni gyvybės ir patraukimo. Visa, ką gamta gali turėti puikaus, visa kas gali būti kaimiečių gyvenime žavėjančio, visa kas tautoje yra originalio — visa tai vaivorykštės varsonis mirga šiuose pirmutiniuose rašytojo sapnavimuose. Skaitykite jo "Gegužės naktį", skaitykite tai žiemos vakare prie žėrinčios krosnies ir jūs pamiršite apie žiemą, jos šalčius ir pusnynus, jūs pamatysite šviesią gegužės mėnesio naktį, kuri randasi laiminguose pietuose, kupina įstabių dalykų bei slėpininga; jūs manysite, jog tikrai matote šitą jauną, išblyškusią gražiaveidę, pamotės pikčio auką, šitą apleistą namą... tamsų ežerą, kurio vandenyje žaidžia mėnulio spinduliai, o ant žaliojo kranto šoka undinių buiriai".

"Vakarai pas Dikanką" praskynė Gogoliui taką į Peterburgo literatū eiles: 1831 mete jis susipažino su Žukovskiu ir Puškinu, su šitaisdvim vyrais, kurių vardus jis iš pat jaunystės išvardavo su didžia pagarba, kurių veikalai, kuomet jis buvo Nižnij Novgorodo mokykloje, buvo sukrauti jo bibliotekos žymiausioje vietoj. Suprantama, jog tuodu jaunuuju jo draugu padarė į jį nemažą įtekmę, kuri matosi jo veikaluose. Stačiog tais metais jo veiklumas žymiai padidėjo. Neskaitant įvairių raštų, kurie tilpdavo žurnaluose, jis parašė ir surengė kitą apysakų rinkinį, kurį išleido po vardu "Mirgord'as", o 1832 mete išėjo iš-po spaudos trečiasai apysakų rinkinys — tai "Arabeskos". Sustosime čia truputį ir pažvelgsime, kaip plėtojosi paties rašytojo talentas. Pasakojama buvo, kad spaustuvėje, kur tuo tarpu rinko jo "Vakarai pas Dikanką", raidžių rinkėjai jokiū budu negalėjo susilaikyti nuo juoko, o kartą užėjus į spaustuvę pačiam Gogoliui, raidžių rinkėjai, kaip tai sakoma — kuone plyšę besijuokdami. Ir ištikro — juokas — tai pirmutinis išpuodis, kokį pagimdo kiekviename skaitytojuje Gogolio pirmieji veikalai. "Šitai, kur tikrasai smagumas!" sušuko Puškinas. Ir taip sušuks kiekvienas, kuris tik pradės skaityti jo "Šoročincos metinėje mugėje", "Joninių vakarą", "Gegužės naktį" ir "Pražuvusią kuingą". Čia randame, kaip kalvis velnią pamatęs, kaip krikštātėvis piningus kases, ir ką jisai vieton piningų rado ir t. t. Ir visa tai aprašyta tokiuo humoru, kokis tiktai randama pas Gogolį. Tatai ypatingas ir savitas talentas. Jo "Vakaruose" šitas humoras ir komizmas yra dar labai lengvutis ir visai nekaltas, kad tam, kuris skaitė vėlesnius

Gogolio veikalus, išrodo net paviršutiniu ir perdaug išlaukiniu, nors gal netiesa, nes visa tai imta iš tikrojo gyvenimo. Suprask — tai imta iš Mažarusių tautos gyvenimo. Nėsa atsiminimai ir kudikystės išpuščiai, tai tų piešinių tvėrėjai. Iš tenai jis savo vaizdams medžiagą bei spalvas ėmė, tik visa tai jis padidino ir padaugino. Kiekviename savo laiške jis prašė motinos, kad jinai prisiųstų jam Mažarusių tautos dainų, apipasakojimų apie ankstybesnius laikus, senas pasakas, įvairių prietarų bei burtų lekanų, tegu jinai aprašo visus kaimiečių papročius, jų darbą ir t.t. Tokiuo būdu tverdamas savo vakarus ėmė visa tai, kas reališka, ka atsispindi Mažarusių tautos gyvenime, apvilkdamas tai savo gyvojo humoro rubu. Tai tikra ir poetinė Mažarusių gyvenimo apysaka! “O vietomis kokia poezija, koksai jausmingumas!” sako Puškinas. Poezija ypač žymi gamtos aprašymuose. Tokius lyriškus, kupinus vaizdų-paveikslų bei klasiškus aprašymus apie Ukrainos nakt, apie Dnieprą galėjo pagaminti arba gali sutverti tiktai tas, kuris su tais daiktais suaugęs, kuris mokėjo suprasti jų bylą, kuris ligi pat širdies dugno sujudintas galėjo, kaipo tikras lyrikas išlieti tyrose jausmo formose.

Antrojo apysakų rinkinio pasaulis yra jau kitokis. Išėmus pirmąją apysakutę, kuri tiktų labiau pirman rinkinin, čia tarp kitų “Senobės dvarininkuose” ir “Apysakoje apie tai, kaip Ivanas Ivanovičius susipyko su Ivanu Nikiforovičium” jau nebematome Mažarusių tautos su jos dainomis, burtais ir papročiais, bet smulkiųjų dvarininkų gyvenimą bei visą jų siaurumą, tuštumą, kvailybę, bedarbį gyvenimą ir dvasinę ubagystę. Tečiau ir čia mes turime juoktiesi, ir tatai yra skaitoma humoru, nors rašytojas ir stengėsi “Senobės dvarininkuose” įkvėpti šilto jausmo, it norėdamas jiems sąjausti, tačiau per visą persitęsia kitokia gija, gilus liudėjimas, tų žmonių apgailestavimas, kurie gyvena tokį nenaudingą gyvenimą, kurie paskendę ligi ausų į kasdieninio gyvenimo smulkmenas ir beveik neverti žmogaus vardo. Čia tai jau nebe lengvučiai nekaltieji juokai — per juos matosi blizgančios ašaros! juokai per ašaras — “Gogolio juokai” — skamba pirmą kartą rusų raštijoje. Ir kaip įžymu: kaip dailės vertybė, taip ir aprašymo budas šitų apysakų nė kiek neviršina pirmesniųjų. Gogolis surado savo ypatingą talentą, savo savitą įiegą, ir jei jis jų neatmes, tai bus dailininkas!

Žukovskio ir kitų jaunuųjų draugų rūpesčiu šiek tiek pagelbėta Gogoliui, įpuolus jam į nesmagias gyvenimo aplinkybes. Pasidėkavojant tik jų rūpesčiui jisai gavo istorijos mokytojo vietą “Patrijotiniame institute”, ir beto, duodavo lekcijas tulose aristokratų šeimynose. Kiek vėliau jį paskyrė istorijos lektoriu Peterburgo universitatėje, nors dėlei šitokios vietos jis visai netiko, nes su savo Nižnij Novgorodo mokslu, neką tegalėjo iš istorijos srities papasakoti, o pagaliaus jis

specialiai istorijos niekuomet nestudijavo. Tečiau, paskyrus jį istorijos lektoriu, jis pradėjo indomauti istorija ir ją studijuoti. Tuo tikslu jis pradėjo rinkti medžiagą iš Mažarusijos praeities, buvo sumanęs net parašyti “Vidurinių laikų istorija” ir tai dar ne bykokią, susidedančią iš 8 ar 9 arba ir daugiau tomų, o vėliaus milžinišką geografinį veikalą: “Žemė ir liaudis” etc. Tečiau visa tai nuėjo veltui. Dailininko instinktas traukia jį šalin nuo sausų istorinių datų bei chronikų, nuo sausų istorijos lapų. Besirengiant prie lekcijų, prie paskaitų iš istorijos srities, jo galvoje gimsta naujos apysakų ir dramų idėjos. “Kai tik imuosi už istorijos” — jisai rašo — tai prieš mane juda scenos, užia aplaudismentai...“ O pačios lekcijos iš didesnės dalies išeina labai skystos. Gi iš “Mažarusijos istorijos”, “Vidurinių amžių istorijos” bei “Žemės ir liaudies” nič nieko neišėjo. Bet jų vieton, kaipo Mažarusių istorijos studijų vaisius, gimė “Tarasas Bulba”, paskiau naujas apysakų rinkinis “Arabeskos” ir, pagaliaus, dramatinis veikalas — komedija — “Revizorius”.

“Tarasas Bulba” yra išskirtinas veikalas. Humoro ir satyros jame nėra, bet tai yra lyriniai-epinis piešinys iš Ukrainos kazokų gyvenimo. Čia aprašoma jų kovos su Lenkija, kurios pažymi tikrąjį jų didvyriškumo laikotarpį. Laisvė bei berupestinis gyvenimas romos laiku, tečiau didelis nesuvaldomas gašlumas, karšta tėvynės meilė bei stiprus tikėjimas savo įiegoms karo laiku. Ypač karo laiku žymus jų didvyriškumas, jų nepaisymas ir mėgimas kruvinų puotų. Grubijoniškas ir nuožmus yra “Tarasas Bulba”, tečiau skaitytoją jis ne tik sujudina, bet stačiog žavėte sužavi. “Tarasas Bulba” — tai kazokų Iliada. Iš to veikalo trykšta išdidumas, savigarba, stiprus noras, pasišventimas bei pasiaukojimas ir stebėtina energija.

Išleistose 1835 metu “Arabeskose” matoma, kad Gogolis nužengęs dar vieną žingsnį priekin savo tvėrybos dailėje. Čia jau nebematome Mažarusių tautos gyvenimo, nėra ukių gyventojų, nė dvarininkų, bet patsai Peterburgas; čia Gogolio pašaipa-juokas jau galingesnis, daug kartesnis bei aitresnis, už kurio slepiasi ašaros; čia matoma daug gilesnė psichologinė analiza, daug didesnė todėl ir pati dailės vertybė. Šitame veikale rašytojas liudnai pasakoja apie dailininko liudną likimą Rusų draugijoje, Rusų visuomenėje (“Portretas”), apie tragikomediškus Peterburgo valdininkilius (“Nosis” ir “Beprotiškieji dienos užrašai”). Ypač liudnas širdingumas girdžiamas vėliau parašytame “Ploščiuje”, kuriame matome silpnučio Akakijo Akakijevičio gyvenimą, jo baugstumą, apribotąją dvasią, nepastovumą, taipgi ir kitų žmonių pasityčiojimus, kurie įvairiausiai budais tyčiojasi ir pašiepia silpnutį Akakijevičių.

(T. b.)

Sis bei Tas iš Chronikos

PRIEŠAIS liaudies norui, Pensylvanijoje Flynn'o bilius tapo įstatymu. Reprezentantai, po vyskupų įtekme, štai kaip pasiūlė: katalikai rėmė protestonus, kuriems rūpėjo įvesdinti mokyklosna skaitymas biblijos; o protestonai užtai katalikams atlygino, paremdami Flynn'o billių. Biblijos kelių eilučių paskaitymas mokyklose neatneš protestonams nė daugiau tikinčių avelių nė gi piningiško apmokėjimo; kaip kyrkės ėjo tuštyn, taip ir eis. Bet katalikų hierarchija — tai bent laimėjo milijonų milijonais. Mat šiandien visi bažnytiniai lobiai tiesiog turi prigulėti vyskupams; žmonėms palikta tiesa tik — mokėti pinigus ir melstiesi. Kur ir kaip jų sudėti lobiai ir piningai apverčiami bus, težino tik dievas per savo atstovus vyskopus. Bet čion dar negalas: draugijos, ar tai tiesiok bažnytinės, ar katalikiškos (kurios nešioja šventųjų vardus, verčia narius eiti išpažintin, užpirkinėja metines mišias, ar kitaip kuningui atsidavusios yra), — visos bus po kontrole vyskupų, kurie jeib valandą, kada išeitų koki nesusipratimai su kuningu ar vyskupu, gali pasisavinti draugijų turtus arba netinkamas ypatas prašalinti iš sąnarystos ir t.t. Jeigu kuomet-nors Pensylvanija išleidusi yra neteisingus įstatymus, be abejonės šitas prie neteisingiausiųjų priklauso, nėra atima ukėsams tiesą valdyti savo savastį. Žinoma, mūsų žmonės nė nesupranta, kad mes esame sutolyginti su juoda-veidžiais, kurie tulose valstijose nebtekę yra savo polytiškųjų tiesų.

Lenkai katalikai neapsidžiaugė tokiu vyskupų laimėjimu. Jų parapijų atstovai suvažiavo Nantikoko miestelin ir ten tarp kit-ko nutarė: daugiau bažnyčių užlaikymui nieko nemokėti, kaip 5 dol. metams. Iš tos mokesties tegul kuningas gyvena ir bažnyčią su tarnais užlaiko, iškilmes kelia, lopymus atlieka ar naujus trobėsius stato ir t. t. Nemokėsią už joki patarnavimą skyrimos mokesties, kaip už krikštus, šliubus, laidojimus ir t. t. Tikybinės gi draugijos atmainys savo vardus ir čarterius, ir kad išsprukus iš po kuningų kontrolės, išmes iš savo konstitucijų netik šventųjų vardus, bet ir priverstinę išpažintį, užpirkinėjimą mišių ir t. t.

Netik Lenkai taip daro, atsiliepi tas ir ant Ukrainiečių. Štai Olyphante buvo ketinta taisyti ir didinti cerkvę. Flynn'o billiui tapus įstatymu, ten žmonės susirinkę nutarė, kad nuo dabar vyskupui taisymai cerkvės priklauso, o jie — žmonės — už piningus, žadėtus pirma bažnyčiai, dabar pasistatysią tautišką namą, kurs vertinamas esti nuo 10 iki 25.000 dolerių.

Tai-gi kitos tautos susiprato. O kur Lietuviai? Ar

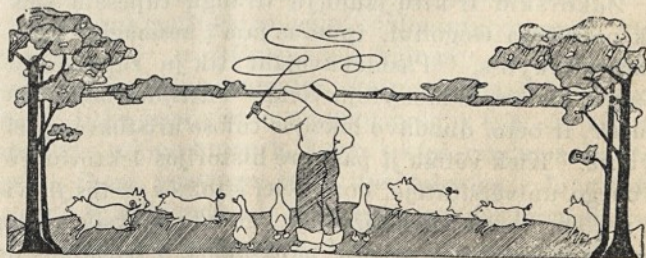
jie vis dar rėplios paskui savo praskustagalvius, kaip kad daro baudžiauninkai ar vergai? Įmigę, oi giliai yra įmigę mūsų kuningų bernai....—

* * *

Kuningai sako, kad laisvamaniai mato anų luomoje daugiau pikto, negu reikiant. Jeigu tai būtų teisybė, tai jie pilna burna apšauktų visus priešgynas melgiais. Bet negali nė patys kuninginiai užginčyti, kad visados ir visur bažnyčia su kartybe priešinosi ir mokslui ir draugijos patobulinimui.

Pavyzdžiui, 995 m. vienas iš sunų Venezijos dodžių (valdymerų) apšvedė Venecijoje su seserimi imperatoriaus Rytinės Romėnų imperijos. Česnies laike princesa valgė su sidabrinu kabliu ir su auksiniu šaukštu, tai buvo naujoviškumas, kurio dėlei vieni juokėsi, o kiti pyko. Bet Venecijos aristokratijai patiko naujoji mada, ir kabliai bei šaukštai ažuot pirštų, valgius valgant, greitai pasiplatino. Tačiau galingoji bažnyčia smarkiai peikė toki pirštų paniekinimą, ir kuningai drąsiai skelbė, kad "vartoti kablius lyginasi tyčia ižeisti garbingąjį Apveizdą, kuri žmogui suteikė pirštus ant rankų". Šiandien ir patys kuningai be kablių ir šaukštų neapsieina!

Imkime kitą pavyzdį. 1847 m. prof. J. Y. Simpson Edinburge surado, kad chloroformas, įkvepiamas į plaučius, atima jautrumą ir sužinę, ir operacijose ėmė migdyti ligonius. Škotijos kuningai tuojau subruzdė užpuldinėti ant D ro Simpsono iš savo sakyklų, kam jis ižeidiąs moralius įstatymus, sakydami: "Ar nepaliepta yra biblijoje: "skausmuose gimdysi savo vaikus?" o vienok šitas žmogus įvesdina dalyką, kurs skausmus atimti ketina". Per daugelį mėnesių kuningai nesiliovė pliovoję, kaip įmanydami. Galiaus D-ras Simpsonas užėiaupė burną tiems fanatiškiems pakvaišėliams, pasinaudodamas jų pačių ginklu; mat, pirmame Genezies perskyrime, kur aprašytas yra Jėvos sutvėrimas iš Adomo šonkaulio, yra pasakyta, kad dievas "užleidė ant jo gilų miegą". Taip silpni buvo kuningų argumentai, kad užteko to atsišiepimo, ir veikiai kuningai nutilo.— Ar nevertėtų šiandien, kuningus operuojant, neduoti jiems eterio nė chloroformo? jeigu dievas kentėti liepia kančias, tai tegul jo tarnai įsakymus dievo ir pildo!

Victor Hugo.

Vertė Žemės Vaikas.

Notre Dame de Paris. *)

(Paryžiaus Švenčiausioji Panelė)

ROMANAS.

(Tąsa).

III. VARPAI.

Po tam rytmečiui, kurį Kvazimodo išbuvo prie pajuokos štulpo, kaimynai, gyvenę arti Dievo Motinos bažnyčios, pastebėjo, kad jis jau nebe taip atsidaęs savo tarnystei. Pirma, prie kiekvienos progos, varpas skambėdavo, nešdami apielinkei drebančius maloniu garsus, ir senoji bažnyčia tartum virpėdavo tų garsų vilnyse. Jautiesi, kad čia kažkoki dvasia gieda tų varpų lupomis. Dabar gi toji dvasia dingo. Bažnyčia atrodė pasinėrusi tyloje. Varpai skambėjo nelinksmi šiaip dienomis, ir iš dviejų garso šaltinių, varpų išlauko ir vargonų vidui, girdėjosi vieni tiktai vargonai. Galima buvo manyti, kad varpai pasiliko be muzikanto. O Kvazimodo visados tenai buvo. Bet kas su juo atsitiko? Ar tai buvo atsiminimas apie pažeminimą, pakeltą pas pajuokos štulpą, ar budelio smugių atgarsiai už jo dvasioje, ar gal to didelio ižeidimo skausmas užgesino jame viską, net jo meilę varpų? Arba gal varpiniuko širdyje Marijos vietą užėmė kas kitas, ir didysai varpas su keturiolika brolių likos užmiršti dėl ko nors meilesnio ir gražaus?

Apreiškimo šventė 1482 metuose 25 kovo išpuolė seredos dienoje. Tą dieną oras buvo taip tyras ir skaidrus, kad Kvazimodo vėl pajuto beužmirančią meilę varpų. Jis įlipo bokštan tuo laiku, kada bažnyčios sargas atidarinėjo bažnyčios duris.

Įėjęs varpinyčion, Kvazimodo pasižiūrėjo į juos ir liudnai palingavo galva, tarytum ko gailėdamasis. Bet kada išlingavo juos, kada pamatė besisupančias jų širdis — jis jų garso negalėjo girdėti, — tai pajuto, kaip jį apima senovės jausmai, ir jis pasijuto laimingas ir užmiršo visa, kas su juo atsitiko pastaruoju laiku.

— Na gi, vaikučiai, rėkkite, — šaukė jis, bėgiodamas nuo vieno varpo pas kitą ir trindamas iš džiaugsmo rankas. — Šiandien didelė šventė. Greičiau, greičiau! Užtrenkite ausis visiems, kaip ir man užtrenkėte! Darbuokitės, juk šiandien Apreiškimo šventė! Saulelė dailiai šviečia, tad ir skambinimas turi būti gražus. Na gi, pasistengkite!

Varpai suposį į visas puses. Jis visas paskendo jų garsų vilnyse.

*) Dėlei neprigulmingu nuo redakcijos aplinkybiu buvome pertraukę spausdinę "Notre Dame de Paris". Dabar vėl talpiname. Darome tai verčiami daugelio musu skaitytoju, reikalaujančiu, kad minėtas veikalas ir vėl būtų "L. Mintyje" talpinamas.

Redakcija.

Staigu pažiūrėjo žemyn į plečių ir pamatė kažką labai keistai pasirėdžiusią mergaitę; ji patiesė ant brukio kilimą, ir ant jo užšoko maža balta ožkelė, o aplinkui pradėjo rinkties žmonės. Tas atsitikimas tuoj permainė jo minčių pakraipą ir jo muzikališkai įkvėpimas kaip bematant užšalo, kaip užšalsta smala ant oro. Jis sustojo, atsisuko nugara į varpus ir įrėmė į šokėją užsisvajojusį žvilgsnį, pilną malonumo ir meilės, kas jau sykį nustebino archidiakoną. Varpai, palikti tuo tarpu ramybėje, maži-pamaži visi drauge nutilo; tas labai nustebino varpų garso mylėtojus, kurie buvo įsiklausę į tą muziką, sustoję ant Mainytojų Tiltu; dabar jie turėjo skirstyties ir, kas jiems ištikrųjų nepatiko, eiti savo keliu.

IV. ANA FKH.

Vieną rytmetį, kovo pabaigoje, — tai buvo subatuje, jai neapsirinku, — Žeganas Frolo pabudo be skatiko kišeniuje. Linksmas gyvenimas ir žaidimas kaulais visiškai sunaikino jo kapitalą ir jo laukė sunkus bei keblus uždavinys: iškur gavus pinigų?

Užsimastęs jis tvarkė savo rubus, ir staiga atėjo jam galvon viena mintis, kuri niekaip nenorėjo išeiti iš jos lauk, nors jaunikaitis visais budais stengėsi ją išvyti. Pagaliaus jis pagriebė kepurę, trenkė ją į žemę ir garsiai pasakė:

— Da blogiau! Žuti-buti! Eisiu pas brolių; reiks išklaudyti ištisą pamokslą, bet užtat gausiu pinigų.

Taręs tuos žodžius, jis išėjo gatvėn.

Juo arčiau buvo bažnyčios, tuo darėsi labiau nedrąsus ir, pirm užeisiant pas archidiakoną, ilgai vaikštinėjo gatve. Pagaliaus pamojo ranka ir skubinau priartino prie bažnyčios.

— Ar nežinote, — atsikreipė jis į vieną sargų, išėjusį tuo tarpu iš bažnyčios, — kur yra archidiakonų Klodas Frolo?

— Jis, regis, sėdi dabar savo celėje, — atsakė užklaustasis. — Nepatarčiau tamstai jį trukdyti!

— Štai puiki proga pamatyti jo kamaraitę! — pamislijo Žeganas; drąsiai įėjo į bažnyčią ir žengė siaurais išvingiuotais laiptais.

Laiptai buvo begalo augšti, ir Žeganas nesykį gerai nusikeikė, iki galiaus pasiekė savo kelionės tikslą. Atsirado prieš nedideles duris, kuriose kyšojo raktas, ir tyliai stumtelėjo jas.

Jaunikaičio akis pamatė siaurią, tamsią, menkai teapšviestą celę. Viduryje stovėjo stolas, užverstas raštais, retortomis ir kitais moksliniais įrankiais. Priešais stalą stovėjo sunki kedė, o joje sėdėjo jo brolis, vienuolis Klodas Frolo, giliai užsimastęs ir parėmęs galvą rankomis.

Jis nepatėmijo, kaip atsidarė duris ir neatsigrįžo, o sėdėjo, kaip ir pirma, nugara į duris. Ant visų daiktų buvo labai daug dulkių, o saulės šviesa, išiveržanti per augštą langą, apšvietė visą ratą vortinklių, kurio-

mis buvo užausta kamaraitės kertė.

Archidiakonas nesikrutino, tartum stovyla. Pagaliaus jis pakėlė galvą, išsitiesė, paėmė nuo stalo cirkulį, priėjo prie akmeninės sienos ir išbriežė ant jos žodį „ΑΝΑΓΚΗ“.¹⁾

— Mano broliukas tikrai išėjo iš proto, — pamislijo sau Žegonas. — Daug geriau būtų parašius žodį „Fatum“. Juk neprivalo visas pasaulis mokėti graikų kalbą.

Vienuolis vėl sugrįžo savo vieton, vėl nuleido ant rankų galvą, tarytum ligonis, kuriam ji yra sunki.

Jaunikaitis žiurėjo į savo brolių ir stebėjosi. Jis negalėjo suprasti, kas taip apsunkina Klodą, kurs visada atrodydavo ramus, rustus ir neprieinamas.

Bet jis instinktyviai suprato, jog mato dabar taiko jam jokiū būdu nepridera matyti; todėl jis atsargiai pasitraukė ir uždarė duris. Paskui tyliai pasibeldė.

— Ineikite, — atsiliepė Klodas iš celės. — Aš jus laukiau, maitre Žak, ir tyčia neužsidariau durų.

Žeganas inėjo ir sustojo priešais brolių. Šis net sudrebėjo iš nusistebėjimo.

— Kaip, tai tu? — sušuko. — Ko tu čia atėjai?

— Brolau mano, — atsakė valiukas, stengdamasis priduoti sau gailestingą ir padorį išvaizdą: — aš atėjau prašyti...

Nedrišo baigti.

— Ko? — užklausė archidiakonas.

— Atėjau prašyti pamokinių, kurių man jau labai reikia.

— O taipgi ir šiek-tiek pinigų, kurių man da labiau reikia, — pamislijo, bet garsiai nepasakė.

— Mano pone, — rusčiai tarė archidiakonas, — aš esmi nepasitenkinęs tamstos pasielgimais ir džiaugiuosi, kad matau tamstą...

Pradžia nelėmė nieko gero, ir Žeganas prisirengė sutikti gerą pirtį.

— Kasdiena pranešama man apie tavo nedorybes, — tęsė vienuolis, — ir vietoj to, kad užsiimti mokslu, tu virtai baidykle visoje apielinkėje.

— Dieve mano, nejau ir tamsta, brangus broleli, barsi mane už kelis antausius ir kumšterėjimus, kuriais pavaišinau dykaduonius, įkyrėjusius man savo besikabinėjimu! — sušuko Žeganas liudnu balsu.

Bet tie žodžiai visai neveikė ant Klodo.

— Sakyk stačiai, ko tu atėjai? — taip pat rusčiai klausė archidiakonas.

— Jei jau taip, — atsakė jaunikaitis, — tai aš atėjau dėlto, kad man reikia pinigų.

Po tų žodžių broliai dar barėsi valandėlę, pagaliaus Klodas, kurs visgi labai mylėjo savo jauni, suminkštėjo.

Toje valandoje ant trepų pasigirdo žingsniai.

— Cit, — tarė archidiakonas, pridėdamas pirštą

prie lupų, — tai ateina maitre Žakas. Girdi, Žegane, žiurėk, kad neprasitartum apie tai, ką čia girdėsi ir matysi! Lysk greičiau į kakalį ir gulėk ten ramiai.

Jaunikaitis įlindo kakalin. Ir čia jam atėjo laiminga mintis.

— Beje, broliuk, duok man floriną už tai, kad aš ramiai gulėsiu.

— Tylėk, duosiu.

— Duok tuojaus.

— Še! — piktai pasakė archidiakonas ir metė jam visą mašnelę. Vos spėjo Žeganas prisiglausti kertėje, — atsidarė durys.

Vidun inėjo juodai pasirengęs rusčios išžiuros žmogus. Žeganą, kurs, žinoma, spėjo pamatyti intėjusiojo žmogaus veidą, nustebino liudnumas, apsiautes to nepažįstamojo veidą ir visą stovylą.

Tai buvo jau senis, ir jo veidas darė labai nemalonių įspūdį.

Klodas Frolo pasikėlė jo pasitikti. Paskui rankos mostelėjimu pakvietė sėsti ir po kelių tylumos sekundų pratarė:

— Sveikas, maitre Žak.

— Sveikas, mokytojau, — atsakė svetys.

— Kas naujo? — klausė Klodas. — Ar darbai eina kiek pirmyn?

— Deja! iki šiol vis da be pasekmių minu savo dumples. Pelenų — kiek tik nori, o aukso nėra anei trupinėlio!

— O, ne, — nekantriai pertraukė Klodas, — aš apie raganių, sulig kurio tamsta darai tyrinėjimus. Ar jis kankinamas prisipažino prie savo burtų?

— Dar ne. Darant pas jį kratą, mums pasisekė rasti prie jo štai šitą pergamentą.

Jis paskleidė pergamentą prieš Klodą, kurs tuoj ėmė į jį žiurėti.

— Beje, — patėmijo maitre Žak, — kada tamista paliepsi suareštuoti tą mažą raganiutę?

— Kokią raganiutę? — paklausė Klodas.

— Nu-gi tą čigonę, kurią tamsta pažįsti. Ji kasdiena šoka čia ant plečiaus, nepaisydama uždraudimo. Ji vedžiojasi ožką, kurioje ištikrųjų sėdi pats nelabasis. Jau to vieno užtenka, kad ją pakarti. O teisybę pasakius, ji — labai dailus sutvėrimėlis. Kokios gražios tos juodos akys! Kada-gi liepsite ją suimti?

Archidiakono veidas mirtinai nubalo.

— Aš paskui pasakysiu, — pratarė sudrebėjusiu ir vos girdimu balsu. — Kol kas užsiimkite su tuo raganiu, — pridėjo.

— Gerai, gerai, atminkite, kad aš visados mielai patarnauiu tamstai. Aš norėjau dar prašyti, kad paaiškintum man tulas figuras, nubraižytas palei bažnyčios duris. Gal nueituva žemyn? — užklausė maitre Žak.

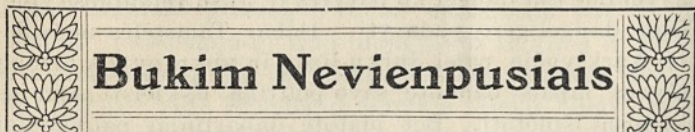
(T. b.)

1) Likimas — (graikiškai).

JAUNIMO SAPNAI

L. M. A. S. organas

Bukim Nevienpusiais

Šiame laike, tankiausia prisaina girdėti ir matyti, rašant ir kalbant apie nevienpusiškumą, prisilaikymą kuotoliausia nuo partiviškumo. Bet čia pasirodo tankiausia atverščiai. Ypatos skelbiančios visopusiškumą ir bepartyviškumą tankiausia esti vienpusėmis ir partyviškomis. Tuom pičiu laiku, ypata, kada kalba arba rašo apie tą, taip prakilnų dalyką, pati yra pakrypus į vieną pusę su savo nuomone.

Ir norėdama tą savo nuomonę įkalbėt kitiems stengiasi pirmiausia uždrausti kitiems išreikšti nuomonę apie tą dalyką. O kad tą padaryti, tai prieš visus, viešai pradeda skelbti: buk ji yra su plačiomis pažiuromis ir žiurinti į dalykus iš visų pusių. Bekalbant arba rašant, apie tą prakilnų tikslą, ji pamiršta žodžių prasmę t. y. būti nevienpusiška. Tas tankiausia atsitinka su mūsų moksleivija, kuri šiame laike skiriasi į dvi daliai: konservatyvus ir liberalus; kaip pirmoji taip ir antroji dalis apie nevienpusiškumą stengiasi kalbėti kuodaugiausia. Ar taip darome? Tiesiog pasakyti galima, kad ne. Tuojaus nuo pirmų dienų jų užmanymo sutverti susivienijimą (rugpjūčio mėnesio 1912 m.) pasirodė labai aiškiai; tie, kurie skelbė tą idėją, neprisilaikė jos nė vienos valandos. Pertai prisėjo skilti į dvi pusi. Skelbėjai, kaip matoma, buvo isidėję į savo galvas, kas pagal jų nuomonę, yra geru, tai turi taip ir būti. Ir nieko kito negalima kalbėti nė rašyti, apie tą dalyką. O jei kas išdrįstų priešingai daryti, tuojaus taptų didžiausiu vienpusiu ir niekšu.

Nesakysiu, kad tas dedasi vien tik tarpe moksleivių. Pataikom beveik visi tą padaryti. Toks skelbimas nevienpusiškumo ir bepartyviškumo yra bergždžiu, nes tiesiog pasirodom, kad mes nesuprantam to žodžio prasmės. Norėdami būti visapusiais, tai turime duoti kiekvienai ypatai išreikšti savo nuomonę (be užsipuldinėjimo ant kitų). Bet nereikia sakyti, kad tenai buvo minima apie laisvamąybą, socializmą ir kitus tam panašius dalykus, tai dėlto tai laikraštis arba organizacija yra partyviški ir vienpusiški. Nereiškia, jei kur yra

klausimas pakeltas, apie kokį nors naują dalyką, tai turi tas tuojaus būti paremtas visais ir visi tapę jos pasekėjais. Atpenč pasirodo. Laikraštis arba organizacija duodanti išreikšti kiekvienam savo nuomonę yra visopusiškais. Dėlto — kiekvienas dalykėlis išreikštas kokia nors viena ypata prieš daugumą yra peržiuriamas ir kritikuojamas dauguma. Ir išnešta kritika apie tą dalyką pasako jo vertę. Jei jis yra vertas įvykdinimo į gyvenimą, tai dėlko vertas; o jei nevertas, tai dėlko nevertas. Ta pati ypata, kuri matė vien geras puses tame dalyke, pamačius jo silpnas puses gali atitaisyti jas arba išsižadėti visiškai. Taipogi išgirdus gerai šnekančią apie jo naudingą nuomonę daugiau energijos gauna ir veikliau pradeda veikti įvykdinimui savo idėjos į draugijinių gyvenimą.

Tverkime draugijas, spausdinkime laikraščius su plačiomis pažvalgomis ir patįs nebukime vienpusiais, o nebesidangstykite apdangalu nevienpusiškumo, kuomet patįs esame didžiausiais vienpusiais. Duokim kiekvienam liuosai išreikšti savo nuomonę. Jei tą negalime padaryti, tai neveidmainiukime ir keliukime tuo keliu, kuris mums nurodo tiesesniu. Skelbkime tą nuomonę, kurią mūsų protas rodo. Tada kiekvienas pamatys, juog tas žmogus yra teisingas ir neveidmainingas. Rašykime tą, ką mūsų širdis rodo, bet netaip, kaip ne kurie iš mūsų gerosios jaunuomenės daro. Jieškodami priekabių prie kitų, pripildo kelius laikraščius straipsniais ir vien dėl to tik, kad pasikolioti; tą geriausią medegą galėtų sunaudoti rašymui ko nors rimtesnio. Nejaugi nieko geresnio neturime, išskiriant priekabių jieškijimo?

Gramatiką žinome gerai, rėtoriką da geriau, o apie filosofiją, kiek daug suprantame?! Tai juk galima daug, daug geresnio parašyti, negu dabar mūsų gerieji daro.

BUČ-KISS.

SAŽINĖS BANKRUTAS.

TAI buvo progresyviškojo pavasario laike, kada visas sutvėrimas kilo prie doros, šviesos ir tobulybės. Balandys Greitunas drauge su kitais balandžiais užburkavo romybės melodiją pranašaudami laimę ir sandarą tarpe visų plunksnuotų sutvėrimų. Jie šaukė balandžius į burius ir aiškino visiems, kad atėjus progresyviškai vasarai bus visi paukščiai ramūs-išmintingi; nereikės bijotisi, bei slapstyti nuo vanagų, ir klausytisi grąšinančių juodvarnių krankimų, kurie nori, kad visi ramieji paukšteliai jų ištikimai klausytų-bijotų ir nerinktų maisto bei nejieškotų smagumų žaliose lankose. Balandys Greitunas buvo jau gerai toli progrose nužengęs, todėl suprato reikalą agitacijos ir bandė darbuotis tamsiųjų balandžių labui. Jis išrodinėjo naudą pažinimo patiem savęs, lankant viešus progresyviškus balandžių susirinkimus; jis leido perkunas ant juodvarnių, kurie, nors budami daugiau apsišvietę, senovę užsikandę krankia apie nepamatuoto ateinančio gyvenimo linksmybes, apie Senojo Sakalo mielaširdystę ir rustybę, apie ką patįs abejoja — bile tik tuomi užbovyti ramius paukščius ir iš to turėti linksmą ir gražų gyvenimą.

Bet štai sučiurškėjo strazdų buriai ir užgiedojo visa paukštine revoliucijos giesmę. Balan. Greitunas nors buvo ir progresistas, kuris nuo strazdų nedaug skiriasi, bet jo sąžinėje buvo kas tokio žemo, neprogresyviško, kad jam daugiau rūpėjo garbė, negu jo brolių-balandžių apšvietimas. Užgirdęs strazdų giesmes jis ėmė galvoti, kaip ten išsiskverbus į tą strazdų burį ir likus jų vadovu. Jis tuojaus savo giesmės programą truputį paraudonino ir pareikalavo strazdų, kad tie jį priimtų į savo burį, nes jis ėšas pasirengęs suvienyti visus paukščius į vieną solidarišką organizaciją, kuri apskelbsianti kovą vanagams ir juodvarnių krankimams. Nepatyrę strazdai, balandį Greituną mielai priėmė į savo burį ir buvo berenką į savo vyriausįjį komitetą. Bet štai vienas iš strazdų sučiurška ant dagylio šakos, kad balandyje Greitune slepiasi Neištikimybės Dvasia. Strazdai subruzdavo jieškoti tam pamatų ir surado, kad jo siekis prisidėti prie strazdų solidariškos organizacijos, tai sužinoti karštesniųjų tos organizacijos narių lizdus ir pranešti vanagams — už ką tikėjęsi gausią atlyginimo. Ir kaip matai, dar kojų nesušilęs strazdų solidariškos organizacijos, kategoriškai turėjo išsinešdinti. Didis ir gudrus sumanymas nepavyko! Balandys Greitunas sparnus nuleido ir kelias dienas vozlinėjo pusiau apmireš...

Netikėtina jis patinka juodvarnį Šernakliną, kuris jį ironiškai užklausė, „Kaip einasi?“. Balandys Greitunas, suprasdamas juodvarnių politiką, mielai juodvarnį pasveikino ir užsiprašė į savo latką dėlei apkalbė-

jimo gyvųjų reikalų. Jis žinojo, kad išimaisius tarpe juodvarnių, galima lengvai geltonųjų žirnelių pasirinkti, todėl ir sumanė nuduoti jiems ištikimui; ir, nusiplovęs strazdų buryje suraudonintas pluksnas, laukia juodvarnio Šernaklinio pribusiant. Neilgai trukus pribuvo laukiamas asmuo ir pradėjo šnekučiuotis. Balandys Greitunas užklausė juodvarnio Šernaklino, ar neišklausytų jo išdėstant naujus sumanymus. Juodvarnis mielai išklaudyti sutiko, ir paprašė tuojaus visą ką aiškiai išpasakoti.

— Klausyk Tamstėle, — tarė balandys — aš savo gyvenime esu daugel ko patyręs ir Jusų reikaluose galėčiau daugel gero padaryti. Dabar Tamstėlės susispiejęt karklynėje palei šarkų lizdą ir apkrapytais hizopų alyvos lapais bandote savo politiką išskleisti arba jos kvapsnį išplėtoti. Bet matote dabartiniai paukšteliai yra nepratę tokius dalykus suprasti, jiems reikalinga garbės asmens išaiškinimai, pagyrimas dabartinės tvarkos, kurią alyvos lapai švelnina ir remia, žodžiu — jums reikalingalingas geras agitatorius, kuris būtų generališku alyvos lapų augintoju ir platintoju. Reikalą, tikiu, suprantate ir pripažinsite tokio agitatoriaus reikalingumą, — o tuomi agitatorium kaip tik ir gali būti šis asmuo, (parodė snapu į savo gurklį).

— Labai puiku, — tarė juodvarnis atsikrankęs — tiktai Tamsta atsižadėk strazdų bendrystės ir prisžadėk būti paklusniu ir ištikimu paukšteliu, mes jums duosime progą pasidaruoti mūsų visuomenės vėlių gerovei — podraug ir dėl kuno tamstėlė kiek užsikrutėsi. — Strazdų bendrystės? trauk juos devyni! juk gi tamsyta žinai, kad aš prie jų buvau prisidėjęs ne iš persitikrinimo, bet tik dėl biznio...spjauju ant jųjų!

— Tai gerai, mes jums mokėsime po gerą skaitlių geltonųjų žirnių, tamstėlė dirbsi prie mūsų, o ateitis jums bus užtikrinta, jūs kilsite draug su alyvos lapų išsikleidimu.

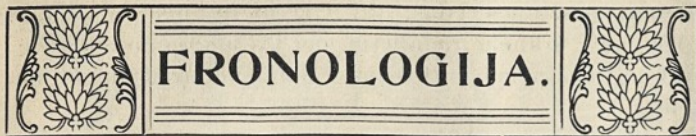
— Mielai sutinku — tarė balandys ir nulenkia savo snapą žemyn išreikšdamas priežado išpildymą...

Ir pasipylė alyvos lapuose pamišusio balandžio įvairūs atsišaukimai, pastabos ir krankiantis burkavimas. Nekurie iš jo senų bendrų pranašavo pabaigą svieto, kiti sakė, kad balandys Greitunas gavo monomaniją iš didelio mokslo; juk gi sveikas asmuo niekad ant savo vakarykščių idėjų negali spjauti. Bet vienas iš senų ir rimtų balandžių pasakė, kad tai džiuginantis apsireiškimas, nes ant galo negeistinas šikšnosparnis, nors už geltonuosius žirnius, prisipažino prie sąžinės bankruto.

Taip, tai sąžinės bankrutas...

S-AS K-KIS.

FRONOLOGIJA.

GRETA psichologijos, kuri yra mokslas apie proto veikimą sujungtą su atsakančiais fiziškais apsiereiškimais, pabaigoje aštuoniolikto šimtmečio išdygo, tarsi jos sesutė, taip vadinama frenologija. Kuomet psichologija kaip mokslas stengiasi surasti taisykles, pagal kurias mūsų protas veikia, išvelgiant į patį veikimo procesą ir tuomi moksliskai patvirtint išvadas, frenologija-gi studijuoja proto veikimą ir žmogaus charakterį pagal išlaukinę kaukolės (kiaušo) išvaizdą. Tokiu būdu frenologui nereikia nieko žinoti apie smegenis, nė net jų išvaizdos, nes jam užtenka gerai žinoti kiaušo topografiją. Čia ir gludi skirtumas tarpe šių dviejų mokslų.

Kaktoje virš antakių randame nemažą iškilą ir taip pat po vieną viršutinėje jos dalyje abiejose pusėse. Taipgi tulose vietose kaukolės paviršio randame tai iškilas, tai įdubimus, ką patįs pirštais lengviai galime apčiuopti. Bet tie įdubimai ir iškilos įvairuojasi pas skirtingas asmenis: pas vieną labiau, kuomet pas antią šie ženklai mažiau žymūs. Pastaruoju įvairumu frenologas ir pasinaudoja, nes jis čiupinėdamas pirštais galvą pasako to žmogaus charakterį, jojo palinkimus ir net visą dvasinį stovį. Jeigu tula iškila labiau išvystyta arba įdubimas gilesnis, tai frenologas sako, juog tasai asmuo yra palinkęs prie dailės, mokslo, prekybos arba yra doras, teisingas, jautrus; arba vėl, turi patraukimą prie vagystės, niekadarybių ir net žmogžudysėių. Vienu žodžiu jis tau pasako, kuomi esi dvasiniai ir kokion linkmėn turi gabumą. Tokiu būdu norint iš anksto žinoti, ant ko turi didesnę talentą, tik reikia nueiti pas frenologą, kuris pirštais pagraibęs galvą viską pasakys ir tuomet galėsi pasiskirti, kuom buvai liktas. Iš vienos pusės tas kiekvienam butų pageidaujama ir dėlto nemažai žmonių juos lanko

Frenologai savo mokslą darodo tuomi, kad, girdi, tulose smegenų dalis turi tam tikras funkcijas, t. y. vienas plotas paskirtas dailei, kitas sumanumui ir t. t. Kadangi, anot jų, tulas besivystantis smegenų plotas, didesnėje proporcijoje, negu kiti, paženkliną didesnę to ploto funkciją, spaudžia ant kaukolės iš vidaus ir galų gale padaro didesnę iškilą. Dabar tereikia žinoti, kokias funkcijas kokis smagenų plotas turi, o pagal didumą iškilų jau viską, kaip iš kningos gali pasakyti apie tam tikro žmogaus protą.

Šitas rodos dailiai ir nežinančiam sąantnašumo tarpe smagenų paviršio ir pačios kaukolės (kaulo) net logiskai išrodytų, kuomet ištikrųjų-gi tamė visai tiesos nėra. Pirma smegenis yra taip minkštos, kad šviežiai išimtos iš kuno net negali užlaikyti naturalės formos, o

kaulas-gi gana kietas. Tat argi tokis minkštas daiktas gali kuomet padaryti išpaudą į kietą kaulą?— Niekuo met. Antra, tarpe kaukolės vidurinės sienos ir smegenų paviršio randasi nemažas protarpis pripildytas oru, taip kad smegenis nė neprisiliečia tiesioginiai prie paties galvos kaulo. Šitie du faktai frenologiją išmeta iš mokslo sfėros duodant vardą jai — pseudo-mokslas (netikras mokslas). Didesnio autoritetiškumo dėlei paduodu trumpą ištrauką dr. O. W. Holmes, mokyto žmogaus, prie tam buvusio Harvardo universitatės anatomijos profesorium per 35 metus. Jis sako: “Galvos sienos yra dvigubos su dideliu protarpium pripildytu oru, kuris randasi viršuje mažiausių ir labiausiai suspaustų organų. Ar gali pasakyti kiek piningų yra bankspintyje (safe), kuris taipgi turi storas sienas, begrabinėjant pirštais jo paviršiu? Taip, kada žmogus čiupinėja apie mano kaklą ir kalba apie organus individuališkumo, dydį, ir t. t. aš jam pasitikiu ant tiek, ant kiek pasitikėčiau, jeigu jis grabinėtų paviršium mano tvirtos dėžės ir sakytų, kad po tuo nitu randasi penkdolerinės, o po anuo dešimtdolerinės. Turi būti tai yra, kad jis nieko nežino apie tą. Dar pridėsime, jeigu jis ir žino didumą stiprios dėžės, bet tuomi jis negali aprokuoti kiek piningų joje randasi”.

Šitas aiškiai parodo frenologijos klaidingumą, taip kad daugiau apie tą nė nebekalbėsime, nors dar daugel kas butų galima pridėti, tačiau vargiai beužsimoka daugiau užimti ir taip jau mūsų siaurą vietą. Tik reikalinga pridurti, kad vis dar randasi žmonių įtikinčių frenologų pasakoms. Kad paprasta liaudis lankosi pas juos, tai galima atleisti, nes nieko apie tą nežino, bet kad randasi iš tarpo moksleivių, tai jau vargiai dovanotina, nes vis-gi šiek-tiek turi pats apie save žinoti. Tą sakau dėlto, kad man pačiam teko moksleivius matyti, kaip frenologų pacientus ir tiems pasakotojams įtikiant. Jeigu kam tikėti, tai pirma reikia matyti faktiškus pamatus mokslo šviesoje.

S. TOPILIS.

GIMTINĖ ŠALELĖ.

Laiminga ta buvo šalelė:
Ją mūsų tėvukai mylėjo.
Ten švietė giedriausiai saulelė;
Paukšteliai linksmiausiai čiulbėjo...

Ten girios be galo siubavo —
Daugybė visokių žvėrelių.
Jie maistą kiekvienas vis gavo
Ir šlamštė tarp krumų, medelių.

Štai toli nuo mūsų — rytuose
Lig jurių bangužės vilniuoja —
Tai gudai didžiuose pulkuose!
Pakilo — kaip dumai liepsnoje!

Ar manė galiunai to Krašto:
Neteksią liuosybės brangiausios
Nebusią valdonai to sosto?
Kas liko? — tik puščios baisiausios...

Tautmyliai, broleliai, vienybę
Auklėkim ir viltį turėkim;
Sugriausim prakeiktą galybę
Tik noriai be baimės vis žengkim.

Vėl mūsų paukšteliai giesmėmis
Mus sveikins, kas gyvas vis laimins.
Hymną Tėvynės vėl giedosim,
Jos garbę pasaulyj iškelsim.

N. VALASINAS.

MELDŽIAMIEJI, NEVARYKITE Į "ATLEIDIMO" ŠALĮ!

Kritika gyvenime yra reikalingiausias dalykas, kuomet teisingai bei pilnoje savo šviesoje yra vartojama. Ji reikalinga dėlto, kad veikiančioji ypata arba jų jų burys per neatsargumą ar šiaip jau, neretai suklysta savo darbe, kuris galų gale išsina neraiškus, neaiškus ir net benaudis. Gi pašalinis asmuo tą akyliau matydamas nurodo blogąsias pusias, ydas ir abelnai visą tą, kas nėra teisinga pagal geriausią sprendimą, bei pasako kaip duotasis dalykas turėtų išrodyti. Šitokią perstatymą klaidų ir nurodymą teisingo kelio mes vadiname reikalinga, gryna bei sveika kritika, kuri, kaip pati per save reiškia, turi būti išreiškiama mandagioje formoje, faktiškai ir beypatiškai. Tokis išparodantis nurodinėjimas kritikuojama ypata bus sutinkamas noriai, nes kritiko asmenyje matys tikrą draugą, velijantį gero bei linkantį pasekmingos ateities. Tačiau su pasigailėjimu reikia pasakyti, kad panaši kritika retai pas mus tepasirodo.

Mūsų daugumai kritikų nerupi tikrasis dalyko apibudinimas, šviesesnė ateitis, pažanga, o tik mirties nuosprendžio išnešimas, neatsižiuirint į tolimesnes pasekmes. Šios-gi rūšies kritikai pamatę nepatyrusį kudikį beklaidžiojantį dar jam visai mažai tepažįstamos apeliokėse tuojaus veja šalin, kad daugiau nesimaišytų po kojų, neparodymi netik tiesiausio kelio surasti suvo numylėtą motiną, bet nē neduoda gero patarimo. Argi tas kudikis kaltas, kad jis turėdamas geriausius, prakilniausius siekius, išėjęs ant gatvių, idant pamatyti platesnį pasaulį, realį gyvenimą, pasiklydo? Juk, rodos, turėtų būti patyrusiųjų šventa pareiga parodyti tam, dar nesugebančiam kudikiui valdyti savo jaunutes spēkas, kelią į jojo mylimosios motinos butą, kad šisai galėtų linksmi pasidžiaugti su savo motina: ką matė, ką patyrė ir ką jis jai žada suteikti. Šio kudikio tolesnis klaidžiojimas yra skolingas senesniems, kurie tą visą mato ir netik nepataria draugiškais but, bando dar labiau klaidinti, ir dėlto pastarieji turėtų atsakyti už visas iš to išėjusias pasekmes.

Tai panašiai daro mūsų "Tėvynė" su mūsų kudikiu L. M. A. S. organu "Jaunimo Sapnais" bei jų sądarbininkais. Nors "J. S." nesiranda nieko pasibjaurėtino,

išimant mažesnes ydas; tai tik už tą mūsų mylimoji "Tėvynė" siunčia redakeiją bei jos jaunučius sądarbininkus į nežinomą "atleidimo" šalį, nenurodydama jon kelio.

"Tėvynė" reikalauja nuo suvargusių mūsų moksleivių didesnio veiklumo, gązdindama visuomene, buk pastaroji žiuri į juos bei tēmija jų jų darbą. Kad visuomenė žiuri į moksleivius kaipo žiedus ateinančios gentkartės bei laukia nuo jų geriausią viasių, tai tiesa. Bet argi mes, kaipo moksleiviai kalti, kad negalime nuveikti tą, ką nuveikė pasaulio garsiausiai literatai, mokslinčiai, filosofai ir t.t. Budami patį didžiausiam suvargime ir vos rokuodamės su rytoju, o dar pridėjus nedidelį skaitlių mūsų narių, tai ką-gi galime tuojaus milžiniško nuveikti?! Vienok esant ir tokiam padėjime, vis-gi nesėdžiame rankas sudėję, bet sulig savo išgalės stengiamės nors neveikti, tai bent bandyti veikti. O čia "T." grumoją kumščiais neduosianti "J. S." red. ramumo patol, pakol pastaroji nepermainys savo turinio. Šičia norisi paklausti, kur tie milžiniškėji jaunystės dienų mūsų nuoveikalai kritikų, kas jiems tuomet grumoją, kas jiems tada nedavė progos veikti? Kaslink permainos turinio, tai jis pats kas numeris vis mainos, nes niekados dviejų sykių to paties nekartojame. Tat gerbiamieji, duokit mums nors kiek laiko, progos daugiau patyrimo įgyti, sudrutinti savo išsklaidytas jiegas, tai tuomet ir įtalpa, ir josios tirstumas bus kitokiu, nes benaudis grumojimas, kuris nebaido, o tik sukelia nereikalingus jausmus, niekados neatneš ir šiam sykiui negalima tikėtis, kad atneštų pageidaujamų vaisių.

Toliaus, "T." liepia užsiimti garsiųjų raštiniųkų vertimais, kame, esą, randasi ir stilius, ir mintis ir grožė. Nors tai pilna tiesa, tačiau tie vertimai pasiliks kieno kito, o ne mūsų. Mums nurodo geriau turėti mažą dalykėli, o savo, negu svetimą ir didį. Nors vertimai garsiųjų rašėjų yra reikalingi, vienok tokis darbas nepilnai lavina jaunas spēkas, netveria pagrindo savitai, neprigulmingai mąstyti, o atpenč padaro aklais, vergiškais kitų sekėjais. Čia tik ar ir nebus priežastis mūsų tautinės ligos — vertimų ligos, kuria mes jau nebenorėtume ilgiau varginti ir taip jau suvargusios mūsų tautos. Mes mėginame laisvai gyventi, tat mums šito nepavydėkite! — Dar syki norisi paklausti mūsų kritikų, ar jie užtikrins, kad ir tie garsieji rašėjai bei poetos iš pat pradžios gimdė milžiniškus veikalus, ar kaip ir kiekvienas darė klaidas, o tik įsias taisydami, vengiant jų atsikartojimo pasiekė savo garbės vainiką, tapo naudingais kaip visuomenei, taip ir sau? Jeigu kas anuosius butų iš pat pradžios pasiuntęs už pirmąsias klaidas į "atleidimo" šalį, tai neabejotinai šiadien neturėtume nē ką versti, nē ką kitiems siulyti vertimais užsiimti.

P. S. Šitą rašome ne kaipo kritiką, bet kaipo mažą pasiaiškiniimėli, kuriuomi netik nesitikime užmegsti polemiką, bet ir nenorime užimti vietą ant tolesnio.